

STENOGRAFSKE BELEŠKE
NARODNE SKUPŠTINE
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 3

BEOGRAD 1934 GODINE

KNJIGA 2

V REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 21 FEBRUARA 1934 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVALI:

PRETSEĐNIK

Dr. KOSTA KUMANUDI

POTPRETSEĐNICI

DRAGUTIN-KARLO KOVAČEVIĆ

i

Dr. KOSTA POPOVIĆ

Sekretar

GAVRO MILOŠEVIĆ

Prisutni g. g. Ministri: Ministar bez portfelja dr. Albert Kramer, Ministar bez portfelja dr. Hamdija Karamehmedović, Ministar pravde Božidar Maksimović i Ministar građevina i zastupnik Ministra poljoprivrede dr. Stjepan Srkulj.

POČETAK u 10,15 ČASOVA

S A D R Ž A J :

Pre dnevnog reda: 1 — Čitanje i usvajanje zapisnika XIV redovnog sastanka;

2 — Saopštenje o potvrđenom zakonu o naknadnim i vanrednim kreditima uz budžet državnih rashoda i prihoda za 1933/34 godinu;

3 — Saopštenje izveštaja Administrativnog odbora o pregledu skupštinskih računa za vreme od 8 oktobra 1933 godine do 16 januara 1934 godine;

4 — Saopštenje izveštaja Odbora za molbe i žalbe o podnošenju Skupštini na rešenje svojih izveštaja: o predlogu zakona o priznanju dosmrtno penzije Andreju Gabrščeku, književniku i novinaru; o predlogu zakona o izvanrednom priznanju godina državne službe Ceroviću Gavrilu;

5 — Saopštenje interpelacija narodnih poslanika: dr. Vjekoslava Miletića na Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o opterećivanju siromašnih pomoraca novim nametima u pogledu pomorskih knjižica; Ferda Šega na Ministra građevina o donošenju zakona o ovlašćenim inženjerima i odbijanje prvenstva; dr. Milana Metikoša na Pretsednika Ministarskog saveta o donošenju zakona o korupciji; dr. Milana Metikoša na Ministra finansija o niskim cenama za otkup duvana; dr. Milana Metikoša na Ministra unutrašnjih poslova o kažnjavanju Luke Brzića iz Malih Zdenaca;

6 — Molbe i žalbe;

7 — Razna akta.

Govornici: Ferdo Šega, Ministar građevina dr. Stjepan Srkulj.

Dnevni red: 1 — Pretres i usvajanje izveštaja Imunitetnog odbora od 18 oktobra 1933 godine; 2 — Pretres i usvajanje izveštaja Imunitetnog odbora od 19 oktobra 1933 god.

Govornici: Izvestilac Radovan Jeftić.

3 — Pretres izveštaja Imunitetnog odbora od 19 februara 1934 godine o izdavanju sudu narodnog poslanika Husina Kadića.

Govornici: Izvestilac Filip Cemović, Todor Tonić, dr. Nikola Kešeljević, dr. Ivan Lončarević (dva puta), Omer Kajmaković, Dragutin Perko, Milutin Pešić, Miloš Dragović, Salih Baljić (dva puta), Pretsednik Narodne skupštine dr. Kosta Kumanudi, dr. Milan Metikoš (dva puta), dr. Stjepan Bačić, dr. Vlada Stanišić.

Potpretседnik dr. Kosta Popović: Otvaram XV redovni sastanak Narodne skupštine. Izvolite čuti zapisnik XIV redovnog sastanka.

Sekretar Gavro Milošević pročitao zapisnik XIV redovnog sastanka.

Potpretседnik dr. Kosta Popović: Ima li kakva

primedba na zapisnik? (Nema). Primedaba nema, zapisnik je primljen. Izvolite čuti potvrđene zakone.

Sekretar Gavro Milošević (saopštava): G. Ministar finansija dostavlja Skupštini za njenu arhivu jedan potvrđen primerak Zakona o naknadnim i vanrednim kreditima uz budžet državnih rashoda i prihoda za 1933/34. godinu.

Potpredsjednik dr. Kosta Popović: Ovaj se izveštaj prima na znanje. Izvolite čuti odborske izveštaje.

Sekretar Gavro Milošević (saopštava): Administrativni odbor podnosi Skupštini na rešenje svoj izveštaj o pregledu skupštinskih računa za vreme od 8 oktobra 1933 godine do 16 januara 1934 godine. (Vidi prilog).

Potpredsjednik dr. Kosta Popović: Prima li Narodna skupština pročitani izveštaj? (Prima) Pročitani izveštaj Administrativnog odbora je primljen. Izvolite čuti izveštaj Odbora za molbe i žalbe.

Sekretar Gavro Milošević (saopštava): Odbor za molbe i žalbe podnosi Skupštini na rešenje svoje izveštaje: O predlogu zakona o priznanju dosmrtno penzije Andreju Gabrščeku, književniku i novinaru u Ljubljani. (Vidi prilog); O predlogu zakona o izvanrednom priznanju godina državne službe Ceroviću Gavrilu. (Vidi prilog).

Potpredsjednik dr. Kosta Popović: Ovi će se izveštaji štampati, razdati g. g. narodnim poslanicima i staviti na dnevni red kad to Narodna skupština odluči. (Jedan glas sa leve: Kakav je to blagoslov? — **Dr. Nikola Kešeljević:** Zašto je to? To je sramota! Žagor). Izvolite čuti interpelacije.

Sekretar Gavro Milošević (saopštava): G. dr. Vjekoslav Miletić, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o opterećivanju siromašnih pomoraca novim nametima u pogledu pomorskih knjižica (Vidi prilog); g. Ferdo Šega, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra građevina o donošenju zakona o ovlašćenim inženjerima i traži da joj se prizna prvenstvo. (Vidi prilog);

Potpredsjednik dr. Kosta Popović: Reč ima g. Ferdo Šega da obrazloži traženo prvenstvo.

Ferdo Šega: Gospodo narodni poslanici, našem inženjerskom staležu, koji je već od našeg Ujedinjenja tražio da se zakonskim ustanovama njegovo ovlašćenje utvrdi, svi su Ministri to obećavali ali do sada ni jedan nije ništa učinio. I dosadašnji g. Ministar na svima sastancima obećavao je i izveštavao, da će taj zakon doći na red, ali ništa nije učinjeno do sada. Gospodo poslanici, taj zakon je već pre 10 godina sastavljen i još nije bio u mogućnosti, da dođe pred Skupštinu, pa ja zbog toga tražim hitno da se taj zakon jedanput predloži Narodnoj skupštini.

Potpredsjednik dr. Kosta Popović: Reč ima Ministar građevina g. dr. Stjepan Srkulj.

Ministar građevina dr. Stjepan Srkulj: Gospodo narodni poslanici, traženu hitnost ne primam zbog toga što se ovaj zakon već od meseca jula nalazi u Pretsedništvu vlade, a g. Pretsednik odlučuje kad koji zakon dolazi na red. Toliko imam da odgovorim.

Potpredsjednik dr. Kosta Popović: Prima li Narodna skupština traženu hitnost? (Glasovi: Prima! — Ne prima!) Ona gospodo poslanici koji su za hitnost neka izvole ustati, a koji su protiv, neka izvole sedeti. (Većina sedi) Većina sedi, prema tome je traženo prvenstvo za ovu interpelaciju odbijeno.

Izvolite čuti dalje interpelacije.

Sekretar Gavro Milošević (saopštava): G. dr. Milan Metikoš, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Pretsednika Ministarskog saveta o donošenju zakona o korupciji. (Vidi prilog);

G. dr. Milan Metikoš, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra finansija o niskim cenama za otkup duvana. (Vidi prilog);

G. dr. Milan Metikoš, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o kažnjavanju Luke Brzića iz Malih Zdenaca. (Vidi prilog).

Potpredsjednik dr. Kosta Popović: Sve ove interpelacije dostaviće se nadležnim g. g. Ministrima.

Izvolite čuti molbe i žalbe.

Sekretar Gavro Milošević saopštava sledeće molbe i žalbe, upućene Narodnoj skupštini:

Rudolfa Podboja, Đoke L. Šojića, Gine Žiška, Đure Petrića, Vatroslava Đorčića, Predraga T. Pindića, Milana Čemerikića, Dušana Murgoškog, Stipe Mikulića, Save Milanovića, Augustina Malinara, Dragutina Boškovića, Kosare Jovanović, Vladete Krasić, Rad. Tomića, dr. Anta Rutara, Vase Đigurskog, »Hrvatski radiša«, »Hrvatski radiša«, Jelene Romanovića, Tadora M. Lesendrenca, Šime Grabića, Spasoja Ocokoljića, Mihaila O. Koltoka, Ivana Štimeca, Milutina Đurđevića, Miroslava Silvića, Đure Teodora, Milana Milutinovića, trgovaca varošice Čičevca, Dimitrija Božovića, Mihaila Đ. Hadži-Vukovića, Miloša Pantića, Antona Cerera, opunomoćnika delegata starih krunskih penzionera, Spasoja Marića dobrovoljaca i kolonista — ban. Arandellovo, Josipa Stražitića, Stanka Krokeka, Save D. Mustura, Desanke I. Kiselice, Jelene Milenković, Bara Sedaka, Božice Savić, Josipa Krasovića, Milutina Stevanovića, Vase P. Radonjića, udruženja kolonista iz Senete, dr. Anta Dančevića, Juraja Jurkovića, Zagorke Josić, Ljubivoja Maletića, inž. Davida Vuksanovića, Mice V. Maršičanin, Ljubice N. Marković, Milice V. Vojinović, Stevana Rejaka, Božidara M. Avramovića, stalnih radnika duvanske stanice — Imotski, Milana Marušića, opštine Kočarinske, Riste Pejovića, Riste Kočovića, Adži Mice Kusinovića, Simeona Ljubojevića Atanasija Nikolića, Katarine Jekelić, Janka Žegreca, dr. Dragutina Anastasijevića, Arkadije Severinova, Damnjana Miljkovića, Miška Đ. Dinkovića, Alojzija Fajdiga, Valentina Tumpca, dr. Mite Mušickog, Stjepa Brodoša, dr. Artura Dobosjevića, Mehmedalije Fazlagića, Živojina Stevanovića, Jakoba Šunbergera, Žaliga Ludviga, Tadora Stanojevića, Slavoljuba M. Tadića, Dimitrija I. Špunčevića, Lazara B. Rankovića, Mihovila Kuljata, Borisava Čitlučanina, Konstantina Jakov-Puškarjeva, Hranislava Kragovića, Živojina Đokića, Antona St. Dabinovića, Ljudmile Mihajlović, Lenke Cvetković, Milana Ledenca, Jelke Milosavljević, Foške Živalić, Tadora V. Grebenikova, Antonija Peroša, Bože Vujoševića, Đoke P. Maroševića, Jove Todorovića, Milana R. Jankovića, Mitra Đokića, penzionera državnih preduzeća u Kreki, Solini i Simin Hanu, Dušana Markovića, Miloša G. Maticića, Mitra Špirovića, Ivanke Piletić, Damnjana D. Skorića, Anke Bastijančić, Dušana M. Putnikovića, Ružice Đ. Dabić, Sofije Subotić-Matić, Sofije A. Stojanović, dr. Elze O. Kučera, dr. Marcela Vidačića, dr. Josifa Badalića, Miloša i Svetozara Markovića, Anđelije P. Lešnjak, Sime S. Ivankovića, opštine Zvonačke, Milivoja Zečevića, pododb. udruž. drž. činovnika računске struke iz Podgorice, Rajka Todorovića, Jovanke Š. Poček, Ružice Popović, Vladimira Rozenberga, Sava P. Vuletića, Tadora M. Krkovića, Đorda Tasića, inž. Živojina Gojko-

vića, Đure Vukoveca, Sofije Plemjanikove, Pavla Milutinovića, Milice B. Prodanović, Stjepana Kosa, Koste R. Živkovića, Seljana sela Škripa, opštine Viške, Mijata L. Dicbala, Mladena Poznovija, Rikarda Grandića, Nikole A. Novakovića, Dušana Lj. Nikodijevića, Strahinje Glučević, Uroša Đ. Perinovića, Josipa Skroka, Milana Pešića, Bogdana Popovića, Aleksandra Ilića, Sime Milićevića, Dare Vrhovac, Milana Radotića, Milana M. Vukovića, Dušana Čeruvije, Milutina Špadijera, Josipa Cindrića, Marice G. Bunčić, Save M. Ilića, Ibrahima Suljića, Maksima Ilića, Ljubice Jovanovića, Dragoljuba T. Milovanovića, Tase T. Mladenovića, Srećka Prohaske, Vukašina Vukašinovića, Nikole Bajana, Terezije Sluga, Hrista Rašovića, Karla Hajzlera, Marije Lenić, Josipa Mostarca, Miljana Vuljića, Mehmeda Hamimova, Jova Đukića, Kate I. Stjepčević, Mihaila M. Obradovića, Micka Donevića, Savke Živković, Zaharija Stankovića, Marije D. Otašević, Marije Pintar, Boška Petrovića, Dragoljuba Lukića, Mirka S. Mavrića, Marije Ž. Pavlovića, Nisima Davidović, Slavke Sarvan, Ogrisa Krispina, Dušana St. Zimonića, Leposave R. Petrović, opštine Rakelićske, Ljubisava Petkovića, Živana Jovančića, Vojislava i Vladimira Vasiljića, Petra Rajića, Miška Đ. Miškovića, Jane Bjekić, Mustafe A. Mulalića, Ljube Stahovića, Ride Barjaktara, Terezije Knez, Janka Misaljevića, Milice Bandović, Božidara Maljkovića, dr. Stevana Subotina, Stjepana Gajzera, Nikole J. Jurića, Rista T. Kukurića, Milenije Đorđević, Milice Zelen, Efimije Ljubešić, Antona Žiška, Cirira S. Breneca, Bogdana Brajovića, Smilje Mišić, Petra Popovića, Dušana Vukićevića, Živote Miloševića, Stanojla Dimitrijevića, Ivana Preskara, Jove R. Rajačića, Radovana Ž. Lauševića, Luke Aćimović, Roze Sondag, Noje Matošića, Đure Klemenčića, Milana Dugandžije, inž. Velja Krnića, Pavla Stefanovića, Bosiljke Golubović, Stojana N. Krstića, Franje J. Urbasa, Bosiljke Đ. Blagojević, Naste Cubaljević, Đure Božidara, Hermana Goldnerkreuza, Vaska M. Pešića, Miliće Petrić, Antona J. Oberstara, Katarine V. Denisijević, dr. Živana Popovića, Ande Mijatović, Andrije Franetovića, Vladimira Arsenijevića, Ivana Mikina, Ivana Drakulića, Ivana Kukuškina, Natalije St. Tomić, Vladimira Milića, Milana M. Lekića, Jugoslovenskog »Simens A. D.«, Ivana Podgornika, Vasilija Blagonadeždina, Radisava M. Vasiljevića, Milivoja Jovanovića, Marije Bozjak, Ranka Vukoličića, Jele Bijičić, Katarine Drinjaković, Darinke Vasić, Milana Božića, Krcuna P. Strugara, Marka Kostića, dr. Nikole Subotića, Bude Cvijanovića, Marije Car, Leonida J. Taubera, Radovana M. Đurića, Dimitrija Petrovića, Centrale ribarskih zadruga iz Splita, Jerka M. Kazimira, Joza Vrca, Jakova Brčića, Filipa Balajića, Lucije M. Poliak, Petra Baraća, Svetozara Kračunovića, Petra Markovića, Rose P. Martinovića, Katice Bešović, dr. Bogdana Varišeka, Viktora Cvirnja, Ludvika Pendeleka, Ivana Lahajnera, inž. Petra Jozevića, Milivoja M. Simovića, Draginje Čirić, Marije Budimir, Aleksandra Đurića, Nikole Lučića, Milana M. Novakovića, Frančiške Kokalja, Miša Siniaković, Mile Matijašević, Ivana Simića, Milinka Kneževića, Franja Pintovića, Potpornog društva vojnih penzionera-penzionerki iz Zagreba, Snasova Stojića, Paja Jugovića, Marije Peternel, Mileve Rogojević, Steva Bogdanovića, Iva Draženovića, društva »Soča« iz Ljubljane, Antonija Verbića, Anke Rubinić, Fanke C. Marković, Mirka Jokića i građana opštine Vrelačke.

Potpredsjednik dr. Kosta Popović: Sve pročitane molbe i žalbe uputiće se Odboru za molbe i žalbe.

Izvolite čuti razna akta.

Sekretar Gavro Milošević saopštava sledeća razna akta:

Poljoprivrednog društva iz Vršca, Saveza organizacije iseljenika iz Zagreba, Jugoslavenskog učiteljskog udruženja iz Beograda, Merkura iz Siska, Akademskog društva iz Ljubljane, Vlasotinačke zadruge, seljana sela Jesenice, Udruženja zanatlija za Deževski i Štavički srez, Udruženja industrijalaca za Savsku banovinu, Vlade Simića i brata, Trgovačke banke iz Ču-prije, Privilegovane agrarne banke, Budimira Dimitrijevića, Đorđa Dobrića, Teze S. Katanića, Zanatske komore iz Osjeka, Jugoslovenske keramike iz Beograda, Udruženja trgovaca iz Bitolja, gradskog načelnika iz Osijeka, Uprave vatrogasne župe iz Dugog sela, Udruženja studenata iz Ljubljane, Saveza autobuskih preduzeća iz Novog Sada, Društva slušalaca filozofskog fakulteta iz Ljubljane, Trgovačkog udruženja iz Leskovca, Udruženja zanatlija iz Petrovca, Saveza organizacija iseljenika iz Zagreba, Aleksandra Mirčića, Rafaila M. Živanovića, Udruženja ratnih invalida iz Petrovca, privrednika iz Crne Goré, Udruženja poreskih izvršilaca iz Zagreba, Matice Srpske iz Novog Sada, Udruženja trgovaca i zanatlija iz Đurdevca, Mihaila D. Jovanovića, Udruženja cigljara Dunavške banovine, Udruženja trgovaca iz Gospića, Automobilskog kluba iz Beograda, Zanatske komore iz Sarajeva, dr. Đure Červara, Prodajne centrale za špirit iz Beograda, Milana P. Lukića, Trgovačkog udruženja iz Aleksandrovca, Ratnika i nameštenika iz Vukovara, Petra Popovića, opštine Ličko-Osičke, Radničke komore iz Zagreba, Udruženja poljoprivrednika iz Novog Sada, Trgovačko-industrijske komore iz Zagreba, Udruženja četnika iz Beograda, Seljačko-gospodarske zadruge iz Ožulina, Akcionog odbora nezaposlenih radnika iz Kraljevice, Privremenih poreskih izvršilaca, Mesne zadruge za poljoprivredni kredit iz Drežnice, Trgovinsko-industrijske komore iz Banja Luke, seoskih trgovaca iz krajeva predratne Srbije, Ribarske zadruge iz Trebárjeva, Gojka J. Mikovića, Saveza bankovnih osiguravajućih trgovačkih i industrijskih činovnika Jugoslavije, Zagrebačkog zbora, Udruženja ratnih invalida iz Maruševca, Tetova, Vraždinskih Toplica, Donje Stubice, Velesa, Bosanske Dubice, Velikog Bečkereka i Kumanova, i trgovaca i zanatlija iz Pakraca.

Potpredsjednik dr. Kosta Popović: Pročitana razna akta primaju se na znanje.

Prelazimo na prvu tačku dnevnog reda: Pretres izveštaja Imunitetnog odbora o izdavanju poslanika sudu.

Gospodo, narodni poslanici, skrećem vam pažnju, da imamo tri izveštaja Imunitetnog odbora: prvi je izveštaj od 18 oktobra 1933 godine, drugi je izveštaj od 19 oktobra 1933 godine i treći je izveštaj od 19 februara 1934 godine.

Prvo će se pročitati prvi, zatim drugi, pa treći izveštaj.

Ima reč izvestilac g. Radovan Jeftić da pročita prvi izveštaj.

Izvestilac Radovan Jeftić pročita izveštaj Imunitetnog odbora od 18 oktobra 1933 godine, koji glasi:

NARODNA SKUPŠTINA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
IMUNITETNI ODBOR

Br. 134

18 oktobra 1933 god.
u Beogradu.

NARODNOJ SKUPŠTINI

»Imunitetni odbor primio je preko Pretsedništva Narodne skupštine zahteve Gospodina Ministra pravde za odobrenje produženja krivičnog postupka protivu g.g. narodnih poslanika i to:

Todora Hadži Dimitrijevića Br. 43 po tužbi Milana Jovanovića za dela iz §§ 297 i 301 Krivičnog zakona.

Nedeljka Praljaka Br. 44 po tužbi državnog tužioca za delo iz § 226/4 Trgovačkog zakona za B. i H.

Huseina Kadića Br. 47 po tužbi Mehmeda Žjebo iz § 297/2 Kriv. zakona;

Nedeljka Praljaka Br. 48 po tužbi Milana Radumila za delo iz § 301 Krivičnog zakona;

Todora Hadži Dimitrijevića Br. 50 po tužbi Mihajla J. Zavišića za delo iz § 302 Krivičnog zakona; Riste Đokića Br. 51 po tužbi Sulejmana Serafi-movića i dr. za delo iz § 392 Krivičnog zakona;

Joakima Kunjašića Br. 54 po tužbi Bogdana Krstelja i dr. za delo iz §§ 297 i 301 Krivičnog zakona; Milana A. Božića i drugova Br. 57 po tužbi Nikole Belančića za dela iz §§ 52 i 54 u vezi sa § 65 Zakona o štampi;

Dr. Bogdana Vidovića Br. 58 po tužbi braće Besarović za delo iz § 301 Krivičnog zakona;

Lovre Kneževića i Stjepana Valjaveca Br. 62 po tužbi Ivice Frkovića za delo iz § 302 Krivičnog zakona.

Mihajla S. Đurića Br. 63 po tužbi Glavnog saveza srpskih zemljoradničkih zadruga za delo iz § 301 Krivičnog zakona;

Nikole Markovića Br. 70 po tužbi Elektro-industrije »Bitolj« za delo iz § 386 Krivičnog zakona;

Dimitrija On. Popovića Br. 71 po tužbi Čede K. Bogdanovića za delo iz § 297 Krivičnog zakona;

Dr. Miloslava Stojadinovića Br. 76 po tužbi Milovana Miražića za delo iz §§ 297 u vezi 300 i 301 Krivičnog zakona; i

Šaćira Alilovića Br. 56 po tužbi Selmana Redžepovića za delo iz § 167 odeljak I Krivičnog zakona.

Na V svojoj sednici, održanoj na dan 18 oktobra 1933 godine, Imunitetni odbor je rasmotrio sve gore pomenute predmete i ceo optužni materijal, pa mu je čast, na osnovu čl. 74 Ustava i § 110 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, predložiti sledeće:

I.

Da se po napred navedenim predmetima Todora Hadži Dimitrijevića, Nedeljka Praljaka, Huseina Kadića, Nedeljka Praljaka (II), Todora Hadži Dimitrijevića (II), Riste Đokića, Joakima Kunjašića, Milana Božića i drugova, Bogdana Vidovića, Lovre Kneževića i Stjepana Valjaveca, Mihajla S. Đurića, Nikole Markovića, Dimitrija On. Popovića i dr. Miloslava Stojadinovića ne odobri produženje krivičnog postupka, jer Odbor nalazi da za to nema dovoljno opravdanih razloga.

II.

Da se predmet Šaćira Alilovića vrati Gospodinu Ministru pravde, s tim da nadležni sud priloži i do-

stavi Narodnoj skupštini i ostala akta po ovome predmetu, kao i policijski izvidaj po istome.

Odboru je čast dostaviti Narodnoj skupštini ovaj izveštaj, s molbom da ga izvoli u svemu usvojiti.

Za izvestioca Odbora po ovim predmetima određen je g. Mihajlo Krstić.

Za sekretara,
Miloje Sokić, s. r.

Pretsednik
Imunitetnog odbora,
Dr. Milan Sekulić, s. r.

Članovi:

dr. G. Tadić s. r., Čed. I. Zaharić s. r., Arandel Savić s. r., dr. M. Ivandekić s. r., Mih. Krstić s. r., Mih. Đurić s. r., dr. T. Lazarević s. r. «

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Pošto se niko nije javio za reč, pristupamo rešavanju. Po § 93 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini glasanje se vrši po tačkama sedenjem i ustajanjem. Stavljam na glasanje prvu tačku ovoga izveštaja. Ona gospoda koja prihvataju prvu tačku sedeće, a ona koja su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede). Pošto sva gospoda sede, objavljujem da je prva tačka jednoglasno primljena.

Stavljam na glasanje drugu tačku izveštaja. Ona gospoda koja prihvataju ovaj izveštaj sedeće a ona koja su protiv neka izvole ustati. (Svi sede) Pošto sva gospoda sede, objavljujem da je jednoglasno primljena i druga tačka ovoga izveštaja.

Izvolite sada čuti drugi izveštaj Imunitetnog odbora od 19 oktobra.

Izvestilac Radovan Jevtić pročitao izveštaj Imunitetnog odbora od 19 oktobra 1933 godine koji glasi:

NARODNA SKUPŠTINA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
IMUNITETNI ODBOR

Br. 145

19 oktobra 1933 god.
u Beogradu.

NARODNOJ SKUPŠTINI

»Imunitetni odbor primio je preko Pretsedništva Narodne skupštine zahteve gospodina Ministra pravde za odobrenje produženja krivičnog postupka protivu g. g. narodnih poslanika i to:

Dr. Tome Fidančevića Br. 45 po tužbi Donke Stojanović za delo iz § 395 Krivičnog zakona; i Br. 46 po tužbi Stojana Vukovića za dela iz §§ 215, 297 i 391 Krivičnog zakona.

Vasilija Trbića Br. 49 po tužbi islednog sudije Prilepskog prvostepenog suda za delo iz § 144 Krivičnog zakona;

Krste Strezovića Br. 53 po tužbi Vere Tatarčevića za delo iz § 297 Krivičnog zakona;

Josipa Stažića Br. 68 po tužbi Đure Kuharića za delo iz § 181 al. I Krivičnog zakona; i

Jovana Vojnovića i Todora Tonića Br. 72 po tužbi Jovana Mičića za dela iz § 302 Krivičnog zakona.

Na VI svojoj sednici, održanoj na dan 19 oktobra 1933 godine, Imunitetni odbor je rasmotrio sve gore pomenute predmete i ceo optužni materijal, pa mu je čast, na osnovu člana 74 Ustava i § 110 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, predložiti:

Da se po napred navedenim predmetima Tome Fidančevića Br. 45 i 46; Vasilija Trbića Br. 49; Krste Strezovića Br. 53; Josipa Stažića Br. 68 i Jovana

Vojnovića i Todora Tonića Br. 72, ukoliko se odnosi na Todora Tonića, ne odobri produženje krivičnog postupka, jer Odbor nalazi, da za to nema dovoljno opravdanih razloga.

Odboru je čast dostaviti Narodnoj skupštini ovaj izveštaj, s molbom da ga u svemu izvoli usvojiti.

Za izveštioce Odbora po ovim predmetima određeni su g. dr. Mirko Ivandekić i g. Radovan Jevtić.

Za sekretara, Pretsednik
Mih. V. Krstić, s. r. Imunitetnog odbora,
dr. Milan Sekulić, s. r.

Članovi:

Mihailo Đurić s. r., Arandel Savić s. r., Čed. I. Zaharić s. r., dr. M. Ivandekić s. r., Vit. M. Vidaković s. r., Ivan Lončar s. r., Miloje Sokić s. r.«

Potpredsjednik dr. Kosta Popović: Pošto se niko nije prijavio za reč, pristupamo rešavanju. Prima li Narodna skupština pročitani Izveštaj Imunitetnog odbora (Prima). Ona gospoda koja primaju, neka izvole sedeti, a koji su protiv, neka izvole ustati. (Svi sede). Pošto sva gospoda sede, objavljujem da je izveštaj Imunitetnog odbora od 19 oktobra primljen jednoglasno.

Izvolite čuti treći izveštaj Imunitetnog odbora od 19 februara 1934 g. Ima reč izvestilac g. Filip Cemović.

Izvestilac Filip Cemović pročita Izveštaj Imunitetnog odbora od 19 februara 1934 g. koji glasi:

NARODNA SKUPŠTINA
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE
IMUNITETNI ODBOR

Br. 194

19 februara 1934 god.
u Beogradu.

NARODNOJ SKUPŠTINI

»Imunitetni odbor primio je, preko Pretsedništva Narodne skupštine, zahtev gospodina Ministra pravde za odobrenje produženja krivičnog postupka protivu g. Huseina Kadića, narodnog poslanika, za delo iz člana 3 stav I i II Zakona o suzbijanju zloupotreba u službenoj dužnosti, po traženju Okružnog suda u Sarajevu.

Na svojoj drugoj sednici, održanoj na dan 19 februara 1934 godine, Imunitetni odbor rasmotrio je pomenuti predmet i ceo optužni materijal, pa mu je čast, na osnovu čl. 74 Ustava i § 110 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini, predložiti:

Da se po predmetu g. Huseina Kadića, narodnog poslanika odobri produženje krivičnog postupka.

Odboru je čast dostaviti Narodnoj skupštini ovaj izveštaj, s molbom da ga ista izvoli u svemu usvojiti.

Za izveštioce po ovome predmetu određen je g. Filip Cemović.

Sekretar, Pretsednik
Filip Cemović s. r. Imunitetnog odbora,
dr. Milan Sekulić s. r.

Članovi:

Mih. Živančević s. r., Kosta Aleksić s. r., dr. Branko Nikolić s. r., Dušan Antonijević s. r., Jordan Babamović s. r., dr. Milan Metikoš s. r., Ivan Lončarević s. r.«

Gospodo narodni poslanici, podnoseći Narodnoj skupštini pročitani izveštaj, Imunitetni odbor za do-

nošenje ovakve odluke rukovodio se nastojanjem i željom da se ova prljava afera rasvetli do detalja, da se narodna i državna imovina, opljačkana na najdrski način, sačuva i povrati i svi krivci podvrgnu strogoj zakonskoj odgovornosti.

Retko je koja afera do danas uzбудila sve rodoljube ove zemlje, kao što je ova, u javnosti nazvana sarajevska beglučka afera. I Narodno predstavništvo i celokupna naša javnost osudili su ovu otvorenu pljačku državne imovine od strane nekolicine državnih činovnika i nekoliko zemljovlasnika, koji su imali da prime od države oštetu za beglučke zemlje, oštetu, razume se, samo onako kako je to zakonom predviđeno. No, nažalost, našlo se nekoliko državnih činovnika, koji su podmićeni od zemljovlasnika, prodali svoju savest, do neverovatnosti, procenom povećali vrednost otkupa imanja i time državu oštetili sa nekoliko milijona dinara.

Revolt i uzbuđenje u čitavoj Francuskoj, naročito u Parizu poslednjih dana, demonstracije širokih razmera, i tom prilikom pale žrtve povodom bajonske afere, dokaz su, da je narod mnogo ogorčeniji kada su u aferu umešani oni, koji su najpozvaniji da štite narodnu imovinu. Ova sarajevska afera ni po razmeru, ni po poslovanju nema sličnosti sa aferom Staviskog, ali ona ima sličnosti po ljudima umešanim i to baš onim koji su bili najpozvaniji da narodnu imovinu sačuvaju od svakog oštećenja.

Naš revolt je utoliko veći, što se našlo nekoliko državnih činovnika, koji su zaboravili na svoju činovničku i građansku dužnost. Dovedeni u iskušenje, ponudeni mitom u većim sumama, pogazili su zakletvu, savest im je iščezla i oni su postali samo jedna mašina u rukama nekolicine zemljovlasnika, da bi ti zemljovlasnici primili milionske oštete od države, koje im po zakonu ne pripadaju.

Da li je i u koliko umešan u ovu aferu i g. Hussein Kadić, narodni poslanik, to će nadležni sud utvrditi i donošenjem svoje presude pravdu zadovoljiti, ali kada se pred vama, gospodo poslanici, postavlja pitanje, da li da se g. Kadić izda sudu po traženju Gospodina Ministra pravde ili ne, dužnost mi nalaze da vas obavestim o izvesnim činjenicama i okolnostima, koje nam pruža akt istražnog sudije Okružnog suda u Sarajevu k. z. p. 146/3.

Prema aktu istražnog sudije, zemljovlasnici, među koje spada i g. Kadić, beglučke sporove po Zakonu od 12 avgusta 1933 godine rešavali su aeroplanskom brzinom, jer od dana predaje do primanja obveznica i novca za kupone proteklo je svega 33 dana, a to je urađeno do kraja meseca decembra 1933 godine, međutim, Pravilnik Ministarstva poljoprivrede stupio je na snagu 29 novembra iste godine. Ne računajući ostale procesne radnje u sporovima ovakve vrste, samo dva roka za žalbe na odluke tih sudova iznose 44 dana.

G. Kadić je, po donošenju Zakona od 12 avgusta 1933 godine prekupio jedno zemljište za 40,000 dinara, koje je ranije u 1929 godini bio prodao za sumu od 23.750 dinara, i za to isto zemljište od države naplatio sumu od 1,523.200 dinara plus prispele kupone u novcu. G. Kadić je isto tako kupio još nekā imanja u Vlasenici i ista naplatio od države u dvadesetorostrukom iznosu sadašnje fiktivne vrednosti imanja. Da je zaista procena imanja vršena i po toj proceni novac od države primljen za dvadeset puta više, nego što je sadašnja fiktivna vrednost, to dokazuje

nova procena koja je izvršena po otvaranju istrage.

Ove kupovine, koje je g. Kadić vršio, iznosim radi toga što smatram da su te kupovine bile protivne čl. 15 stav 2 Zakona o beglučkim zemljama u Bosni i Hercegovini od 1928 godine, pošto su pomenutim propisom i dobrovoljna i prisilna otudjenja takvih zemalja bila zabranjena, a taj propis nije izmenjen donijim Zakonom od 1933 godine.

Sem ovoga istražna akta pružaju dokaze da je brzo povedenom istragom i pretresom nadeno kod izvesnog broja činovnika, — advokata i drugih priličan broj obveznica i gotovog novca, koje su oni dobili od zemljovlasnika, razumljivo, za date usluge zemljovlasnicima nesavesnim procenama i ostalim nezakonitim radnjama.

Ceneći ove okolnosti u pogledu donošenja odluke za izdavanje sudu g. Huseina Kadića, narodnog poslanika, — Imunitetni odbor koji je svoju odluku doneo jednoglasno, rukovodio se još i time što pitanje odgovornosti ili neodgovornosti jednog narodnog poslanika optuženog za ovako prljavo delo, ima da reši jedino i isključivo sud u čiju odluku mi potpuno verujemo.

Ovim zloupotrebama država je oštećena sa nekoliko miliona i mi smo dužni da svojom odlukom omogućimo istražnim vlastima da putem istrage dođe do tačne istine po ovim zloupotrebama, i dolazeći do istine da pravda bude zadovoljena, državna kasa oštećena i da krivci iskuse zasluženu kaznu.

Nas, gospodo, raduje što smo baš povodom ove afere, iz usta Pretsednika Kraljevske vlade g. Uzunovića čuli 6 o. m. u Narodnoj skupštini između ostalog i ovo... »preduzemo sve mere, za koje se budemo složili i koje najpotpunije budu garantovale da krivci ne izbegnu kaznu, da se država ne ošteti« — i mi gospodo, narodni poslanici, podvlačeći ove reči i pozdravljajući stav Pretsednika Kraljevske vlade, ovim izdavanjem ujedno naglašavamo da niko, pa ni narodni poslanik, ako je umešan u kakav prljav posao, ne može od nas očekivati zaštitu, niti se zaklanjati za poslanički imunitet, već naprotiv učinimo sve da se utvrdi svačija odgovornost i krivci nemilosrdno progone.

Završavajući ovaj izveštaj, ja Vas, gospodo narodni poslanici, molim, da jednoglasno primite izveštaj Imunitetnog odbora. (Opšte odobravanje i pljeskanje).

Potpretседnik dr. Kosta Popović: Ima reč narodni poslanik g. Todor Tonić.

Todor Tonić: Gospodo narodni poslanici, savest je sud bez priziva i bez revizije, savest je najviši sud, koji protivu svojih presuda ne trpi apelate. Pa i danas, kada se ovaj visoki forum nalazi pred donošenjem jedne teške odluke, mi moramo, dragi drugovi, isključiti sve druge osećaje i pozvati u pomoć tog najvišeg sudiju da on izrekne svoju nepristrasnu reč pravde i istine. (Uzvici: Tako je!).

Meni teško pada što moram da govorim o jednoj bolnoj stvari, koja se može samo ožaliti i koja je neprijatno odjeknula ne samo pod svodovima ovog visokog doma, već i širom cele naše zemlje, ali sa druge strane moja poslanička dužnost nalaže mi da ne ostanem po strani nego da sa ove govornice javno i bez ustezanja izložim svoje mišljenje. (Tako je!).

Svi smo mi upoznati sa teškim posledicama takozvane sarajevske agrarne afere, koja je već davno prešla granice naše zemlje i doprla čak i u stranu jav-

nost. Svi smo mi bili svedoci, kako su milionske zloupotrebe u ovoj odvratnoj aferi porazno delovale na sve naše političke drugove, pa čak uzbudile duhove i u najudaljenijim selima naše domovine. Sarajevska afera je već skoro puna dva meseca ne samo svakodnevna tema razgovora i opšte kritike, već i poruga koja baca strahovito ružnu senku na celu našu administraciju, na celokupan naš državni aparat. Ja ovde otvoreno izjavljujem da nisam protiv te kritike, makar ona bila i oštra i preterana, kritike koja dolazi odozdo, iz naroda, iz najširih njegovih slojeva. Mi dobro znamo, kako je slična nezakonita i nečasna malverzacija jednoga jednoga čoveka »Kralja malverzacija«, Staviskog, bacila dragu nam Francusku u burne dane haosa, meteža i krvi. Hohštapleraji najvišeg stila i nečasno poslovanje jednoga čoveka doveli su u krizu jedan režim, red i poredak u jednoj zemlji. Takav rad, gospodo narodni poslanici, treba kazniti jednom kaznom, kaznom smrti, jer to je atentat na zemlju, atentat na zemaljske zakone, atentat na kulturni život i istoriju jednoga naroda. (Glasovi: »Tako je«!)

Dakle eto, zašto ja nalazim da je ta narodna kritika, kritika najširih narodnih masa, kritika koja se mogla čuti i u kafani, i na ulici, i u tramvaju, i na seoskom zboru i na svakom drugom mestu opravdana. Sarajevska agrarna afera, velika po svojoj milionskoj vrednosti, a još veća po nemoralnoj, revoltirala je naše mirne poreske obveznike koji u doba ove teške ekonomske depresije, sa neizmernim naporima, daju državu ono što joj pripada i što joj je potrebno za njen život.

Gospodo, svi mi narodni poslanici imamo pred očima svakodnevne slike tog divnog požrtvovanja našeg naroda, koji često puta za državu odvaja poslednju crkavicu. Pa zar, gospodo, mi možemo dozvoliti da se slične stvari odigravaju u današnje teško doba doba kada Kraljevska vlada sa nama zajedno sprovodi u državnom budžetu princip pune i racionalne štednje trudeći se da, koliko god je moguće, olakša terete i seljaku i privredniku i malograđaninu i radniku, sa željom da se naše finansije dovedu u sklad i ravnotežu. (Odobrovanje).

Šta će danas reći na ovo moji siromašni seljaci Leskovačkog sreza koji jedva sastavljaju kraj s krajem, šta će reći industrijalci čije su kase gotovo prazne, šta fabrikanti kojima i pored investicija preči svakoga časa obustava posla, pa možda i bankrotstvo, a šta trgovci i zanatlije koji u najvećem broju slučajeva jedva pokrivaju režije? Kako bi žalosno i bedno izgledao moj Leskovac kada bi, po nesreći, jednoga dana prestali da se puše fabrički dimnjaci, a mnogobrojni radnici ostali na ulici bez posla i hleba. Samo, blagodareći energičnim merama, koje je Kraljevska vlada preduzela i preduzima, blagodareći razumevanju naših vodećih krugova, ja se nadam da do ovoga neće doći. (Odobrovanje i pljeskanje).

Gospodo, u Narodnoj skupštini bilo je već nekoliko interpelacija po toj sarajevskoj aferi; u Senatu takode. Kako se tamo navodi, zloupotrebe kojima je država oštećena, dostižu fantastičnu cifru od 20 miliona dinara. Ma da ja verujem da će Kraljevska vlada i zemaljski sudovi naći načina da država ne pretrpi ovoliko štetu, ipak sama činjenica što su u ovu aferu umešani neki nesavesni državni činovnici, pa čak šta više, kako se tvrdi, i naš poslanik drug Kadić, u odnosu na državnu administraciju, zadaje nam brige i nalaže nam da najefikasnijim merama gonimo zlo-

dok se nije ukorenilo i uzelo maha, (Odobranje i uzvici: Tako jel!)

Kad je reč već o ovome, ja osećam dužnost da sa ovoga mesta odam jednu punu zahvalnost Predsedniku Vlade i šefu naše stranke, g. Nikoli Uzunoviću, koji je nedavno, sa ove iste govornice prekratio sve verzije o sarajevskoj aferi i zderao sa nje masku tajanstvenosti — i jednim državičkim potezom, nepristrasno i iskreno, gotovo očinski izneo istinu pred nas.

Gospodo, posegnuti rukom za tuđom imovinom, to je razbojništvo i zločin; ali pružiti ruku na državnu imovinu i njenu čast, nije razbojništvo i zločin, već izdaja prema otadžbini, a takve vinovnike i izdajnike mi moramo kaštigovati najoštrijom kaznom. U ostalom g. Uzunović, stari državnik i oprobani patriota, dao nam je u svome govoru dovoljno garancije da će svaki sličan pokušaj još u svome embrionu biti svirepo ugušen i podvrgnut pod paragrafe specijalnog zakonskog predloga, koji Kraljevska vlada sada priprema. Ja zato kažem: posvetila mu se desnica. Ona vlada koja bude donela ovaj zakonski predlog, obezbediće sebi najzavidnije mesto u našim političkim analima. Dosta se, gospodo narodni poslanici, govorilo i savetovalo, a kada reči ne pomažu, po ovoj latinskoj: »Ad verbis a verbera«, mi će mo preći sa reči na batine.

Posle svega izloženoga nalazim da je naša prva dužnost da g. Huseina Kadića izdamo sudu, ako on tamo, pred licem zemaljskih zakona, bude dokazao svoju nevinost, mi ga možemo ponovo primiti u našu sredinu, u protivnom neka ide gde mu je mesto.

»Audiat et altara pars.« (Burno odobranje i pljeskanje i uzvici: Živeo!).

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Ima reč narodni poslanik g. dr. Nikola Kešeljević:

Dr. Nikola Kešeljević: Gospodo narodni poslanici! U ovim teškim momentima kada afera o kojoj se raspravlja nije jedina, kao što vi vrlo dobro znate, nego jedna od nekoliko hiljada, nije vreme da se odavde bljutavim deklamacijama staramo da se to zataška i zakrpi a da se dobije kao neki utisak, kako ste i vi iz većine i Vlada tome zlu stali na put i da želite da ga iščupate iz korena. Ove vaše priče odavde, neće dovesti do pozitivnih rezultata. (*Dragić Šelmić:* Kada dodete vi na vlast! — Žagor!) Živi bili pa videli!

Gospodo, kada se ovde glasalo o izmenama zakonskog projekta o likvidaciji agrarne reforme u Bosni i Hercegovini, ja sam bio jedini poslanik koji je glasao protiv, i to sa motivacijom koja se i danas nalazi u stenografskim beleškama. Zbog toga sam bio napadan od svojih drugova jer su mi kazali: Kako ti, koji tražiš da zemlja pripadne onome koji je obrađuje, — kako ti da glasaš protivu ovoga zakona. Ja sam rekao da sam za konačno i definitivno rešenje toga pitanja ali glasam protiv jer znam da će se ovde stvoriti nova jama za afere i da će se zemlja koja vredi 50 dinara prodavati po 500 dinara a zemlja koja vredi 500 dinara prodavati po 5.000 dinara. Ja kad bih doneo zakon o agrarnoj reformi, onda kod nas ne bi postojali veliki posedi, nego bi zemlja bila podeljena isključivo zemljoradnicima.

Kao što vidite, kad sam prošle godine govorio kako će se vršiti procene, bio sam prorok, ali loš. Nije se prodavala zemlja od 50 dinara za 500 nego za 100.000 dinara. Gospodo, nije samo pitanje bosanskog agrara, da ovako stoji, jer se radilo kao što se radilo

po sarajevskoj aferi od 1921 godine duž cele severne strane naše države, vi biste našli, kada bi pošteno tražili da ako je 30 milijona jedna afera u Bosni, da bi afera u severnim krajevima iznosila 3 milijarde. Za ovih 14 godina sprovođenja agrarne reforme nije se našlo puta i načina, da se definitivno reši agrarni problem za koji imamo dva velika zaveštanja. Jedno je zaveštanje pokojnog Kralja Petra Velikog Oslobođioca koji je kazao, da zemlja mora da pripadne onim ljudima koji na njoj rade, kao i da će dobrovoljci biti nagradjeni zemljom. Četrnaest godina vlade i skupštine ove zemlje nisu našle za potrebno, niti htele da sprovedu, da ispune ovo veliko zaveštanje Velikoga Kralja.

U prestonoj besedi pre 2 i po godine Nj. V. Kralj kazao je, da će zemlja pripasti samo onima koji je rade. Odlučeno je, da se donese Zakon o likvidaciji agrarne reforme i to je učinjeno. Medutim gospodo, šta je izvršeno od donošenja toga zakona do danas? Učinjeno je to, da je obustavljeno rešenje toga pitanja. Samo tamo gde je bilo korupcije i afera, gde se nezakonito moglo zaraditi, tu se rešavalo. Ja bi molio da me ko opovrgne i kaže, da nije tako. Posle donošenja Zakona o likvidaciji agrara obustavljeno je rešavanje tih pitanja i onemogućilo dobrovoljcima da se naseljuju, kao i to, da su oni koji su dobili zemlju pre 10 godina ganjani sa jedne parcele na drugu, promenili su do danas po sedam ognjišta. Tako stanje vi imate u stotinu srezova. Treba da znate gospodo, i to da u koji-god srez odete, načićete partijske eksponente u severnim krajevima naše otadžbine, koji čine da oni koji su dobili zemlju ostanu bez zemlje, a tako isto načićete na masu dobrovoljaca, agrarnih interesenata i ustaša iz 1875 godine, da ni do danas nisu ništa dobili u zemlji jer njihova pitanja nisu rešena, a to se sve čini po čefu ljudi kojima treba davati sinekure i koji su od toga stvorili bogate izvore nezakonitih zarada i pljačke. To nije rešeno gospodo i zbog toga, što se ta dobrovoljačka uverenja rešavaju čitavih 14 godina, i za 14 godina još nisu rešena. Sta je to drugo nego korupcija i afera, jer bi se to sve moglo da reši za šest meseci kad bi se htelo, ali to se neće, jer onda ne bi bilo zarade za one, koje vlast pomaže. Ja ću da vam navedem takvih primera bezbroj iz severne Bačke, gde se zemlja daje samo onome kome hoće ti aferashi da je dadu, i to od strane predstavnika partije koja vlada, partije današnje vladine većine (Čuje se: Koji su to? Imenujte ih!) Gospodo, vi znate, da u severnoj Bačkoj za sva ta pitanja mora se ići na odobrenje g. Milošu Ludaiću advokatu, pa tek onda kad on hoće i zauzme se, molilac dobija to pravo (aplauz od strane nekoliko poslanika). Gospodin Ludaić je iz Sente. On ima puno takvih stvari, pa između ostaloga ima i jedno nasledstvo, po kome je staračac mase koja vredi milijon i 900 hiljada dinara. On od te mase živi i masu iskorišćava, i nikako je ne pušta iz ruku, tako da oni naslednici čija je to imovina, ne mogu da dodu do nje iako su stvar predali sudu. Gospodo, kad bi se pošlo po severnim krajevima, naišli bi na puno takvih afera, da bi ovo što se desilo u Bosni bilo sitnica prema onome, šta se tamo u tim krajevima već 14 godina radi. Pored ove afere postoji velika afera i u pitanju šuma u Bosni, i to baš najviše od vaših drugova iz većine. Stodva-desetipet na broju vaših drugova isteralo je tu aferu načisto, i svi su se oni založili da tu aferu pokrenu,

pa su čak o tome podneli i interpelaciju Narodnoj skupštini, ali ni do danas nije na to odgovoreno, niti će im se odgovoriti. Zašto? Zato, što je neki od vladinih prijatelja u nju umešan i nastoji, da se ona ne reši, jer kao što vam je poznato, vrana vrani oči ne vadi.

Isto tako gospodo, od pre dve godine ovde u Skupštini dvaput je podnošena interpelacija o korupcionaškoj pacovskoj aferi u Beogradskoj opštini. Ministar je izjavio da će stvar najhitnije izvideti i krivice udaljiti iz opštine i predati sudu. Druga stvar: sa primanjem pojedinih odbornika iz kase opštinske po 30 i više hiljada mesečno, o čemu sam podneo interpelaciju, a pisano je i u dnevnoj štampi. Rezultat je taj, da se o tome uopšte ne sme pisati — ne da državni tužioc — prvi krivci za pacovsku aferu nisu izdati sudu, a drugi nisu smeli tužiti sudu advokata Bogića koji je izneo podatke koliko su odbornici primili para iz opštinske kase nezakonito. Probajte da onima koji su bili Ministri i onima koji će biti Ministri u novinama da napišete jednu reč, pa ćete videti da će državni tužioc sve to da prebriše, jer kaže: da je to protivno interesima države. Ja smatram da su takva rešenja državnog tužioca protivna interesima države i dobru naroda, i da je to antidržavni rad. Jer, gospodo, kad se u štampi ne može slobodno pisati o njima, dokle ne blagoslovi vlada, onda je to šticeenje korupcije. Za to nije kriv državni tužioc nego Vlada koja mu to nareduje. Kad bi kod nas bili nezavisni sudovi, kad bi kod nas bila slobodna štampa, koja bi imala prava da iznosi istinu, ljudi bi se dobro razmišljali, da li da vrše pronevere i da upropašćuju državna i narodna dobra i da krađu državni i narodni novac. Ovako su zaštićeni svi oni koji krađu jer se o njima pisati ne može i ne sme. Ako neko kaže da kod nas po Ustavu ne može biti slobodne štampe, nije istina, jer po Ustavu možete imati slobodnu štampu, kakvu god hoćete! (Jedan glas: Po Ustavu su sudovi ustrojeni! Miloš Dragović: A § 110 Čin. zakona je li po Ustavu? Jedan glas: To je druga stvar!)

Vi vidite, gospodo, da je u današnje vreme moral tako nisko pao da smo mi svi ovde imali jedan lep primer, da se u Beogradu kod beogradskog suda tri meseca prljala cela naša nacija, da se ponižavao autoritet suda i da su kaljali blatom obraz i trovali dušu celog našeg naroda sa aferom koja se dešavala između gospode advokata. Čast pravim i poštenim advokatima koji svoju svetu dužnost razumeju. Ja ih izdvajam, ali ovi koji tri meseca maltretiraju državu, prljaju naciju i truju društvo i kad se neko našao da podigne glas protiv njih, kad je jedan naš mlad pisac, čestit čovek, napisao o tome noticu u novinama napali su ga. Vi ste videli gordu pozu onih koji su branili prljavštine. Izgleda kao da su oni branili najsvetije stvari. Izgleda da ta gospoda štite vitezove koji su u borbi za otadžbinu, neprijatelji bili uhvatili, a oni se našli kao smeli junaci da brane patriote. A šta je bilo po sredi. Vi ste videli da su za najsitnije stvari uzimali pola miliona do 800 hiljada honorara. Da se rukuje masom po 10 godina i da te mase ne mogu da ispadnu iz kandža grabljivaca i zločinaca dok ne budu potpuno očerupane, ti grabljivci tvrde da su to zakonite nagrade i radnje. To se u našoj zemlji i dalje trpi i trajaće jer to ide neke u račun. Nije samo u jednom staležu korupcija u naš zavlada. Počinjući od ministara, senatora i poslanika ona besni kroz sve društvene slojeve. Vi ste

videli da je jedan moj doktorski kolega profesor Univerziteta koji ima najveću zaradu, dobio sirotinjsko uverenje. Kad smo mi lekari javno žigosali tu stvar, kad je Lekarska komora protestovala i tražila da se nade tome izlaza, njemu ništa niko nije mogao, on je i dalje profesor Univerziteta. Lekarska komora nije ga štitila nego ga je napadala, ali niko ni da čuje. (Glasovi: To je sramota!) Mi imamo takvih u svima društvenim slojevima, u svakoj klasi. Vi vidite da takvi ljudi uživaju. Vi vidite u našoj zemlji advokate koji nemaju ni firme ni kancelarije, nikada nisu nikoga na sudu zastupali niti u sud došli a vidite da takvi advokati koji ništa nisu imali i koji nisu ništa nasledili, danas vladaju i imaju milione, jer te njihove sekretne kancelarije i prljave zločinačke intervencije znače mnogo više nego vaše, što branite i štitite na sudu po zakonu a često puta ništa od toga ne dobijate, a oni dižu milijone.

Celo pitanje vezano je jedno za drugo, jer se korupcija bez pravde i zakona ne može lečiti. Kad imate do ovoga doveden advokatski stalež, kad imate ovakvo stanje sudova, da ne mogu suditi po svo- me uredenju i po zakonu, (Gliša Tadić: Zašto?) Zato što su zavisni. Mogu da vam navedem jedan primer.

Za vreme opštinskih izbora donošena su takva rešenja, da mi je jedan od članova suda kazao: od sto rešenja, što sam potpisao, devedeset pet puta sam pocrveneo. (Glasovi: Ko vam je to kazao?! To nije tačno!... Graja...) Navešću vam odmah primer, da vam dokažem, da je moja tvrdnja istinita. Za vreme opštinskih izbora u Banatskom Brestovcu donošeno je Upravnom sudu falsifikovano uverenje opštinskog beležnika da izabrani, predsednik opštine, koga je narod izabrao većinom, ne govori državnim jezikom. Na osnovu toga poništen je izbor kod Upravnog suda. Upravni sud nije ni prstom mrdnuo, da se uveri, je li to tako ili nije. Dalje, taj čovek dolazio je u Ministarstvo unutrašnjih dela, razgovarao je pola sata sa onima, koji ta pitanja rešavaju državnim jezikom, pisao je pred njima, jer oni nisu znali da je to taj čovek. On im se obraća i kaže im: Eto, ja sam taj čovek, što ne znam državni jezik i ne znam da pišem državnim jezikom a vi ste se uverili o obratnom. Oni su mu kazali: Idite kod kraljevskog javnog beležnika, neka vam da uverenje da govorite državnim jezikom. Idite i dobiti to uverenje. Kod ponovnih izbora, njemu se ne da da se kandiduje i Sreski sud u Pančevu odbija ga, jer veli: postoji rešenje Upravnog suda, da on ne govori državnim jezikom. Taj predsednik, koji nije mogao biti biran, a ranije je biran i bio 5 godina predsednik opštine, zove se Tomas Šnajder, i Upravni sud to je potvrdio i potpisao, iako je drugi put kad se protestovalo, znao dobro, da je uverenje neistinito. Jest, ali on je pripadao našoj stranci, opoziciji, i u tome je cela stvar, a ne u zakonu.

Gospodo, ja vam ovde navodim primer, i ako hoćete mogu vam navesti još gorih i težih primera. (Gliša Tadić: To je slab primer!) To je primer slab za advokate, ali za druge ljude nije. (Gliša Tadić: To je sporno!) Nije to ništa sporno, nego fakt.

Kad je novi predsednik opštine izabran na listi vladine većine, jer je onaj bio član opozicije, taj novi predsednik opštine teran je od vlasti da vrši zloupotrebe u dužnosti, i kad nije našao drugog izlaza, otrovao se, i izjavio da se truje, jer neće da vrši prljavštine. To je bilo u istom Banatskom Brestovcu. (Gliša Tadić: To je malo romantično!) To je roman-

tično za tebe, ali to je žalosni fakat za državu, za onaj pošten narod na selu i za naše pravosuđe.

Gospodo, kad vi uzmete to i korupciju kod činovnika, kod onih koji su dužni da po zakletvi pošteno vrše svoju dužnost, a vrše je na drugi način, a ne po zakonu, vi svi znate, vi ste i sami o tome govorili u Finansijskom odboru, neki od vas iz vladine većine u Finansijskom odboru, vrlo oštro ste sa nama protestovali i navodili primere i imena, kako poneki partijski trabanti dobijaju po nekoliko plata, čak po 200.000 dinara mesečno, pa im niko ništa ne može. Zar to nije najstrašnija korupcija u današnje vreme, kad se sa 200.000 dinara mogu ishraniti 200 sirotinjskih porodica za mesec dana. Kad uzmete da po zakonu predsednici opština ne mogu biti činovnici, penzioneri ili drugi funkcioneri, otidite u Niš, pa ćete videti predsednika opštine, koji je uz to državni činovnik, i šef radionice, a nečiji je kum, i prima pored svih zakona tri plate. (Glasovi: Čiji je kum?!). Kum je g. Uzunovića, i niko mu ništa ne može, a g. Uzunović ima više takvih kumova. Kažete, hoćete imena? Ja vam navodim primere i imena, pa izvolite ih opovrgnuti, ako možete. Lepe priče pričati o davde ali ih ne ispunjavati, to je obmanjivanje naroda. I zato, gospodo, kada bi ste se ugledali na veliku francusku naciju, koja uvek ume dostojanstveno da brani svoja prava, gospodo, videli bi ste da kada je jedna vlada samo malo stavila brujicu štampi i počela da bije gradane gumenim palicama, kada je pokušala da ide dalje nego što je smelo, po zakonu, cela Francuska je stala kao jedan čovek u odbranu tih prava i pet vlada jedna za drugom letelo je na toj aferi. Došlo je dotle da je režim bio doveden u pitanje i da red nije zaveden mitraljezima, već pokoravanjem narodnoj volji i zakonu. Kod nas se daju bljutave ispovesti da će se tome stati na put, da će se preduzeti protiv toga mere, a tamo se ne priča nego se radi. (Jedan glas: Znojiš se).

Da gospodin Dobrovoljac, znojim se, jer mi je teško, i boli me da se u našoj zemlji dešavaju ovakve stvari. Znojim se, jer smatram da treba svi da se znojimo i da dobro razmislimo, jer, gospodo, pamтите raspoloženja koja danas u svetu vladaju, ta raspoloženja su nalik na one bure koje sve pustoše i ne priznaju nikakve granice i nikakva milosrđa. I, ako se ne uzmete u pamet i dobro ne razmislite, ako se ne rešite obzira da li ste većina ili niste i ne počnete pošteno raditi, vi ćete biti krivci, ako se još nešto krupnije desi u našoj zemlji. (Jedan glas: To su demagoške reči). Nisu to demagoške priče, dragi prijatelju, nego dokle god vi vidite da po našim zakonima jedan mali čovek koji gladan ukrade parče hleba i pri tome razbije prozor, biva osuđen na robiju i gubitak građanske časti, a jedan činovnik koji je plaćen i zaklet pokrade državnu kasu, na milijone, pa se osudi samo na zatvor i ne gubi građansku čast (Jedan glas: Svi se sude).

Zato ja ovde izjavljujem i tvrdim: da tome leka nema sve dotle dok za te tipove ne bude uvedena jedna jedina mera a to je smrtna kazna i to za sve pa makar to bili Ministri ili najmanji činovnici.

I ja zato kategorijski tražim da se ta smrtna kazna uvede za sve one koji uzimaju državnu imovinu, a naročito za one koji su na većem položaju i koji imaju veću odgovornost i uživaju veće privilegije. Sve dok ne uzmete taj lek, sve dotle vi zemlju spasti nećete.

I zato mi zahtevamo, da ovo ne bude samo je-

dna privremena mera za ovaj jedan slučaj kao što je dosada bivalo kod nas, nego da se dobro pretresu sve afere i prljavštine od Ujedinjenja i najhitnije, bez formalnosti i dugih isledenja, da se zagleda po svima takvim tamnim rupama i jamama, da sve prljavštine budu iznesene pred naročiti preki sud i da u sudenju po tim prljavštinama učestvuje i Narodna skupština bez razlike na većinu i manjinu, da im se sudi svima i to po pravdi, brzo pa da onim koji su krali presuda glasi: Smrt! (Pljeskanje i odobravanje kod opozicije).

Potpredsednik dr. Kostja Popović: Ima reč g. dr. Ivan Lončarević.

Dr. Ivan Lončarević: Gospodo, kada bi se ingerencija Narodne skupštine u sarajevskoj agrarnoj reformi mogla i smela restringirati samo na izdavanje sudu narodnog poslanika Huseina Kadića, onda bi posao Narodne skupštine bio brzo gotov. Mi smo naime svi složni da se Okružnom sudu u Sarajevu odobri progon i dovršenje krivičnog progona protiv Huseina Kadića radi dela zloupotrebe u službenoj dužnosti. Sam je g. Kadić izjavio da hoće da ide na sud i, gospodo, naš posao u toj stvari bio bi brzo gotov. Ali kako su, gospodo, dimenzije sarajevske agrarne afere ogromne, kako su se one ogromno proširile i kao malo koja afera uzbudile javno mnjenje, ne može bez uštrba autoriteta Narodne skupštine njena ingerencija biti sužena samo na izdavanje pristanka za krivični progon protivu Huseina Kadića. Ja ponavljam, gospodo, da su se dimenzije ove sarajevske afere toliko proširile da ona obuhvata ne samo materijalnu korupciju, za koju je nadležan redoviti krivični sud, nego nažalost, obuhvata i legislativnu korupciju, odnosno korumpiranu legislativnu tehniku koji je najgori i najteži oblik legislativne korupcije. Zbog toga mi bez uštrba autoriteta Narodne skupštine ni u kom slučaju ne smemo ingerenciju Narodne skupštine sužiti samo na izdavanje poslanika Huseina Kadića sudu.

Iz skupštinskih i senatskih interpelacija čini se da je u ovoj sarajevskoj aferi najstrašnije to, što je jedan narodni poslanik, ako je, na izvešan dopušten ili nedopušten način udesio da mu zemljište bude i suviše skupo procenjeno, nadalje udesio da mu sav taj posao oko procene zemljišta i izdavanja obveznica jednom neverovatnom brzinom bude svršen, da mu se milionske svote u obveznicama i gotovom novcu odmah isplate. Jednom reči da je čitava zakonodavna i administrativna vlast stavljena u službu imovinskih interesa jednog narodnog poslanika.

Ja priznajem, gospodo, da je to teška i strašna stvar. Ali nažalost ona u sarajevskoj agrarnoj aferi nije ipak najstrašnija. Od stavljanja legislativne i administrativne vlasti u službu imovinskih interesa jednog narodnog poslanika još je užasnija i sramotnija stvar dokazana činjenica: da je kod donošenja Zakona o izmenama i dopunama Zakona o agrarnim odnosima u Bosni i Hercegovini korumpirana legislativna tehnika na čitav niz najosnovnijih zakonskih propisa na legislativnom putu od odbora do plenuma Narodne skupštine falsifikovan. Težište je sarajevske agrarne afere u legislativnoj korupciji i falsifikovanoj tehnici, koje Narodno predstavništvo uz izdavanje Huseina Kadića sudu ne može a da ne rasmotri.

Da vidimo, u čemu se sastoji ta legislativna korupcija i falsifikat. Ona se sastoji u tome što je tekst

Zakona o izmenama i dopunama Zakona o agrarnim odnosima u Bosni i Hercegovini, kako ga je Narodna skupština na svome 53 sastanku 24 jula 1933 godine primila, da on nije ni izdaleka onakav kakav je bio primljen u Odboru, i kakav je dostavljen Narodnoj skupštini i plenumu na rešavanje. Ako bi neko umesno primetio, da se često dešava da zakonski predlozi, kad izidu iz odbora, dožive osetne promene u plenumu Narodne skupštine, onda bi mu se, gospodo, moralo odmah prigovoriti, da to u istini biva tako, ali samo u smislu §§ 56, 57 i 58 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini i ni na koji drugi način. Ja, gospodo, ovde mogu Narodnoj skupštini da pokažem odborski predlog, kakav je nama u skupštini dana 23 jula 1933 godine bio razdan. Eto, gospodo, to je taj predlog kakvog smo svi mi dobili dana 23 jula. Ja mogu dalje, gospodo, svima vama pokazati zakonski tekst, kakav je iz skupštine izašao kao gotov zakon u kome vidimo prema zakonskom predlogu kakav je u odboru primljen da ima vrlo mnogo umetaka i dopuna a da ni jedan takav predlog kao amandman pre načelnog pretresa nije u smislu § 57 skupštinskog Poslovnika došao u odbor, a nije ni u smislu §§ 56 i 58 skupštinskog Poslovnika u poslednjem pretresu po Vladi ili odboru predložen. Da nije ni jedna takva izmena ni dopuna prošla kroz odbor, ja se pozivam na sve članove toga odbora i odborski zapisnik. (*Marko Mašić*: Jeste, sve je prošlo kroz odbor što je u zapisniku, ja imam skupštinski zapisnik!) Tu su i druga gospoda iz odbora i hteo bih da to još neko potvrdi. Da, gospodo, u Narodnoj skupštini ni odbor ni Vlada nisu ni jedan amandman predložili, ja evo imam stenografske beleške od 53 redovnog sastanka Narodne skupštine, u kojima nema ni jednog amandmana niti ikakvih spomena o njima.

Tajna je jedna velika tajna, na kakav je dakle neobjašnjiv način u skupštinskom plenumu odborski predlog doživeo toliku metamorfozu, da se više ne može ni prepoznati, kad se iz stenografskih beležaka vidi, da o tom zakonskom predlogu niko nije ni govorio sem g. dr. Kešeljevića a kamo li da je što predlagano i menjano. (*dr. Gliša Tadić*: Treba istragati!) Ja ću to predložiti, a većina treba to da zaključiti.

Da vidimo, gospodo, koje su to odborske zakonske odredbe, — koje su na legislativnom putu od odbora do skupštinskog plenuma falsifikovane. Osim mnogobrojnih dodataka i umetaka naročito su falsifikovani §§ 3 i 9 Zakona o izmenama i dopunama zakona o agrarnim odnosima u Bosni i Hercegovini. Tako je, gospodo, čitav drugi stav § 3 izmišljen i dometnut, a § 9 uopšte nije se nalazio u odborskom predlogu, on je sav izmišljen i dometnut. A, gospodo, baš ova dva falsifikovana §§ 3 i 9 oni su uzrok čitave ove sarajevske agrarne afere. Stav 2 § 3 ovoga Zakona dopustio je da se zemljište i šikare u blizini letovališta, kao što su Polje, Vrelo Bosne, Han Pijesak i dr. tako proceni, ne, gospodo, da se da desetostruka ili dvadesetostruka vrednost, nego da se proceni u smislu §§ 10 i 16 Zakona o beglucima, po kojima su procenitelji imali punu vlast i mogli da procene kako su znali i umeli, da se da puna oštetá. Ovaj falsifikovani stav § 3 je otvorio širom vrata proceni, kakvu budu hteli veštaci, a ne kakvu je zakonodavac hteo. I izmišljen § 9 koji se nije uopšte nalazio u odborskom predlogu, jer je privreda g. dr. Milan Srškić dao izradu famioznog

tako ovlastio Ministra poljoprivrede da donese Pravilnik i tumačenje. Na osnovu ovakvog falsifikovanog § 9 Zakona o tim agrarnim odnosima u Bosni i Hercegovini propisao je 22 novembra 1933 godine gosp. Ministar poljoprivrede Pravilnik za sprovođenje Zakona. Onima koji su ovu neverovatnu legislativnu korupciju i falsifikaciju izvršili, nije bilo dosta, da je ministarski Pravilnik donesen na osnovu jednog falsifikovanog zakona. Oni su išli tako daleko da su doneli Pravilnik koji nije bio intra i exstra legem, nego kontra legem, koji je izmenio intenciju zakonodavčevu i kardinalne osnove ovoga Zakona o agrarnim odnosima. Zakonodavčeva intencija bila je, da se najnoviji Zakon primeni na agrarne odnose, na koje nisu bili primenjeni do tada važeći zakoni. To se jasno vidi i iz § 3. Po čl. 3 Pravilnika, određeno je da se propisi novoga Zakona protežu i na one agrarne predmete koji su već počeli da se raspravljaju po starim do sad važećim zakonima. Ova je legislativna korupcija omogućila da se poznate procene popnu do apsurdnih cifara, a pri tom je omogućila, da se u postupak procene uzmu i takvi predmeti, koji se nikad ne bi mogli uzeti po tom novom Zakonu. Nas, gospodo, na kraju kad znamo delo, koje je izvršeno najpre u Skupštini, mora interesovati, koji su ti, koji su ovu neverovatnu korupciju i falsifikaciju izvršili. Neko, gospodo, mora znati, kako je došlo do ove tajanstvene metamorfoze odborskog predloga, na osnovu koga su mogle biti izvršene ove neverovatne i skandalozne prevare. Ako, gospodo, niko drugi to ne zna i za to ne odgovara, onda za tu tajanstvenu metamorfozu mora znati tadašnji Ministar poljoprivrede g. Ljubomir Tomašić, koji je u ime Kraljevske vlade glasom stenografskih beležaka, odborski izveštaj i predlog uzeo za podlogu pretresa u specijalnoj debati. I to je primio za podlogu specijalne debate ne pravi odborski predlog uz pravog izvestioca g. dr. Ljudevita Auera, nego falsifikovani odborski predlog uz lažnog izvestioca g. Huseina Kadića, koga Odbor nikad nije za izvestioca izabrao. Gospodo, sve je ovo tačno i ja sam sve ovo ustanovio na osnovu stenografskih beležaka, teksta odborskog i teksta koji je izišao iz Narodne skupštine kao Zakon. Narodna skupština neće svoju dužnost izvršiti ako g. Huseina Kadića izda sudu samo za povredu krivičnih propisa. Sa njime moraju da odgovaraju ne samo saučesnici materijalne korupcije u Sarajevu, koji se izdaju redovnome sudu, nego i saučesnici legislativne korupcije i falsifikacije pa makar oni sedeli i u ministarskim klupama. (Odobranje). Tadašnji Ministar poljoprivrede g. dr. Lj. Tomašić ostao mi je dužan odgovora na pitanje, kako je to došlo, da je po odborskom predlogu za izvestioca bio određen g. dr. Ljudevit Auer, a da je ulogu izvestioca pred Narodnom skupštinom odigrao g. Husein Kadić, iako od Odbora nije bio izabran i određen za izvestioca. Tadašnji Ministar, gospodo, mora da znade kako je došlo do svih ovih promena, od promena i falsifikata Odborskog izveštaja pa sve do promene ličnosti izvestioca. Kakve je, gospodo, sve dimenzije ova sarajevska agrarna afera obuhvatila, i kakve će ona možda još obuhvatiti ne znamo, najbolji je dokaz okružnica glavnog izvršnog odbora Gajreta u Sarajevu od 5 decembra 1933 godine Br. 40503 svima odborima i povereništvima Gajreta. Mi smo, gospodo, iz te okružnice saznali da je tadašnji Ministar poljoprivrede g. dr. Milan Srškić dao izradu famioznog

pravilnika narodnim poslanicima iz Gajreta, dakle da on sam nije radio nego je izradio u sporazumu sa nekim narodnim poslanicima. Ali mi, gospodo, iz te okružnice saznajemo još i to da mesni odbori i poverništva Gajreta treba da potraže sve one imućnije ljude, koji se budu koristili ovim Zakonom o agrarnim odnosima u Bosni i Hercegovini i da od tih ljudi ishode pismenu obavezu da će od agrarnih obveznica dati Gajretu 5% (Skandal! Imate li vi to?) Imam, dobio sam iz Sarajeva. Gospodo, u Skupštini ovde, i s pravom kao što vidimo u celome svetu — žigoše se ovo intervenisanje kod vlasti. Napadaju se advokati koji na taj način dolaze do zarade ali, gospodo, u okružnici Gajreta se obrazlaže da će Gajretovci svršavati ove poslove koje inače mi žigošemo kad ih advokati obavljaju, i kaže se da će oni kod nadležnih gradskih vlasti proširiti svršavanje svih poslova oko izdavanja obligacije da stranke ne bi padale advokatima u ruke, a Gajretu će doneti lepu korist. Dakle, gospodo, šta iz toga sledi. Da sami Gajretovi poverenici i odbornici treba da udese da procene budu što veće kod vlasti, i onda je jasno da će i procenat 5% biti veći. U interesu, gospodo, reda i pravne sigurnosti već jedanput u zemlji, krajnje je vreme da se tim tobožnim likvidacijama agrarnih odnosa stane na put. Da te likvidacije imaju uvek za posledicu aferu i korupciju kakva je i sada evo u Bosni i Hercegovini, gde danas jedan narodni poslanik kao takav treba da bude izručen sudu. Izjavljujući, gospodo, u ime svoga kluba, da ću glasati za izručenje g. Huseina Kadića tražim u ime pravde da se ovako ne postupi samo sa narodnim poslanikom Huseinom Kadićem, nego da se postupi i sa svima saučesnicima iz ove legislativne korupcije i falsifikacije, pa makar oni, gospodo, sedeli i u Ministarskim klupama. Predlažem, gospodo, da se izabere jedna skupštinska anketa koja će istražiti vinovnike i saučesnike ove legislativne falsifikacije i korupcije.

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Ima reč g. Omer Kajmaković.

Omer Kajmaković: Gospodo narodni poslanici, gospoda predgovornici — meni se čini, svojim kritikama mnogo su uopštavali. Tendencija i razlozi koji su rukovodili Narodnu skupštinu da donese ovaj najnoviji Zakon od 12 avgusta, bila je ta da se što pre likvidira sa agrarnim i beglučkim odnosima u Bosni i Hercegovini. I ono isto što je pre mene istakao g. dr. Kešeljević, da je već krajnje vreme da se jednoga dana ovi odnosi okončaju i regulišu, ti isti razlozi su rukovodili i Narodnu skupštinu i odnosni Zakonodavni odbor da se ti zakonski odnosi regulišu. Ja verujem da nema ni jednoga zakona i da ne postoji ni jedan zakon koji se ne može da izigra. Kad je zakon od 12 avgusta donesen od strane zakonodavca, ni jedan od narodnih poslanika i inicijatora toga zakona nije mogao da predvidi da će se slobodna procena tako jako udaljavati od predmetne vrednosti zemljišta, kao što je to u ovom slučaju g. Huseina Kadića. Meni se čini da se cela ova afera krsti jednim netačnim imenom. Ja ne znam zašto bi ovo bila sarajevska ili beglučka afera. To je, gospodo, afera Huseina Kadića, njegovih drugova i nekoliko korupcioniranih činovnika.

Gospodo, mnogo se puta ukazivalo na to zlo. Ja ću se zadržati samo na jednom momentu i na jednoj grupi korumpiranih činovnika u Sarajevu. Bilo je slučajeva da čovek i sa najboljom verom nije mogao da tu grupu pogodi u čelo, jer niko od interesenata agrarnih i niko od privatnih lica nije mogao da

dokaže da je neko od takvih činovnika uzimao mito. Ja se ovde moram da složim sa g. dr. Kešeljevićem koji je ovde udario glasom na advokate (Graja), na jedan izvestan deo advokata. Čast i poštovanje advokatskom staležu i ispravnim advokatima. Ovde je, gospodo, pokazano da su kod izvesne grupe činovnika advokati vršili intervencije po svima agrarnim sporovima. (*Dr. Gliša Tadić:* Advokat nemaju vlasti!) Advokati su dolazili u dodir sa strankama, oni su dolazili u dodir i sa agrarnim uredima i onda, gospodo, tu niko nije mogao da kaže taj i taj činovnik je korumpiran i vrši neispravno dužnost za račun advokata. (Žagor i glasovi: Nisu svi advokati takvi!).

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Gospodine poslanice, uzdržite se da kritikujete pojedine staleže.

Omer Kajmaković (nastavlja): Ja sam ovde učinio izuzetak i kazao da ovo čini jedan deo advokata. (*Dr. Gliša Tadić:* A šta je sa Gajretom?). Ja vidim da su neka gospoda, koja su inače renomirana kao nacionalni radnici i kao dobri Jugosloveni, pomenuli pored ostalog i »Gajret«, i meni se čini da je na tu gospodu učinio težak utisak govor g. dr. Lončarevića. Gospodo, i ako znam da g. dr. Lončarević sa velikom revnošću prikuplja podatke za svoje kritike, ja ipak ne verujem u postojanje onih i onakvih raspisa, koje je on naveo. U slučaju kad bi takvi raspisi i postojali, onda je g. dr. Lončarević zaboravio da razlikuje dve stvari. Pitanje tih raspisa je jedna stvar, a pitanje ideja, ciljeva i zadataka »Gajreta« je druga stvar. Gospodo, »Gajret« je 30 godina u ovoj zemlji vršio jednu nacionalnu i prosvetnu misiju. (Odobranje). »Gajret« je izvršio i vršice i u buduće jedan velik zadatak prema naciji. »Gajret« kao ideja, kao ustanova, ne može da ima ničeg zajedničkog sa tim raspisima, sve kad bi ovi raspisi i postojali (*dr. Milorad Kostić:* Tako je. — Treba rasčistiti sa tim raspisima i udariti glasom na potpisnike, a ne na »Gajret«).

Gospodo narodni poslanici, ako je tačno i ako raspisi, o kojima je govorio g. dr. Lončarević, odista postoje, onda mogu za te raspise da budu samo odgovorni funkcioneri Glavnog odbora, a nikako »Gajret«. (Odobranje). Ja vas, gospodo narodni poslanici, molim kao drugove, u prisustvu javnosti, da mi verujete i da tu ogradu koju činim, primite na znanje.

»Gajret« je za 30 godina svoga nacionalnog i prosvetnog rada u Bosni i Hercegovini stvorio čitave generacije muslimanske inteligencije i omogućio da se proces nacionalni u Bosni i Hercegovini brže i pravilnije izvrši. »Gajret« je tu misiju na sebe primio i primiće je i za našu budućnost.

Što se tiče, gospodo narodni poslanici, samog slučaja i afere g. Huseina Kadića i Narodne skupštine, ja mislim, da je Narodna skupština izvršila svoj zadatak time što je izdala g. Huseina Kadića sudu i ja mislim da sada ne bi trebalo prejudicirati stvar. (Odobranje i pljeskanje).

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Ima reč g. Dragutin Perko.

Dragutin Perko: Gospodo narodni poslanici, već pre deset godina javili su se ozbiljni oštri glasovi bespravnih građana, a zatim i glasovi javnih radnika, koji su imali savjesti i poštenja, da treba donijeti zakon o suzbijanju korupcije, jer su se već prije deset godina nagomilali tako mnogobrojni slučajevi zloupotrebe vlasti, ometanja najeklatantnijih zakonskih prava, onemogućenje realizacije stečenih prava, sprečavanje provedbe odluka resornih ministara po

njihovim činovnicima, protuzakonito oštećivanje osoba i pljačka svih i svakoga gde imade imanja ili novaca, da je nemoguće bilo to gledati, a kamoli doživeti i podnositi ta razbojstva na vlastitoj kesi. Da ti nesavesni, gramzljivi pljačkaši i razbojnici nisu štedeli osim privatnih lica i privatnih ustanova ni samu državnu kasu, o tome ne trebam, gospodo narodni poslanici, još posebno uvjeravati.

Deset godina je prošlo a da se protiv toga lopovskog rada mnogih funkcionera državnih, banovinskih i samoupravnih nije ništa uradilo, a 15 godina je da besramno krađu i pljačkaju po ovoj blagoslovenoj zemlji rušeći ugled države i materijalnu snagu naših čestitih državljana. Pitamo li odakle taj val krađa, prevara, pljačke i otimačine? Odakle smelost tolikim javnim nameštenicima da se ufaju takorekuć na očigled celoga pučanstva otimati tuđe dobro, onda se moramo setiti stare — dve hiljade godina stare — latinske poslovice da »honoraciores mutant mores« ili — ti dostojanstvenici su primer kreposti.

Dostojanstvenici — honoraciori — su najviši činovnici i vlastodršci, o njihovom ponašanju o njihovom načinu moralnog shvaćanja ovisi moral nižih i podređenih organa, moral naroda. Dostojanstvenici daju primer i pravac za životne običaje. Niži gleda u višega, oponaša ga, dapače ga kopira u držanju, nošnji, načinu izražavanja i u krađi.

Rat je učinio svoj razorni uticaj na shvaćanje morala; poslije rata se je ali žali Bože nastavilo i u miru sa ratnim metodama rekvizicije, kontribucije, otimanja i uništavanja tuđe imovine, i šta je u ratu bilo oprostivo za postignuće ratnog uspeha, to se je posle rata nastavilo za postignuće privatnog bogaćenja.

Umesto rekvizicije došla je nacionalizacija tuđe imovine, umesto kontribucije došla je sekvestracija, umesto ratnog uništavanja topovima, došla je agrarna reforma, koja je u svojoj žalosnoj provedbi postigla obratni rezultat od prvobitne plemenite svoje svrhe.

Dok su u prvo posleratno doba razne siledžije i vlastodršci poglavito pljačkali i za svoj čef otimali samo privatnicima njihova imanja, pojavile su se kašnje sve češće i češće, krađe, otimačine i korupcije općeg državnog imetka, tako da danas nema dnevne vesti u novinama bez krađe, pronevjerjenja, utaje itd. državnog novca. Nisam u stanju ni približno nabrojati one različite metode i oštroumne falsifikate kojim se služe na hiljade lopova da prevare i pokradu svoje poverioce i državu; koliko je bankovnih skandala ne zna sa koliko je poreskih falsifikatora velikog stila ne zna se, koliko je advokatskih smicalica upropastilo klijente, prikratilo erar i ucivililo siročad nitko ni približno ne zna, koliko je poreskih i drugih novaca nestalo u kasama seoskih i gradskih blagajna, nikakva statistika ne može ustanoviti. Sve se je to znalo, sve se je to čulo i videlo, ali se nije energično sprečavalo, krivci se nisu kažnjavali kako treba, a šta je najgore kod te moralne dekadence: nitko u društvenom životu nije osetio prezir ili iskusio isključenje iz kruga moralnih obitelji, da se baci preko praga svake poštene kuće. Jedan defraudant ili jugoslovenski rečeno tat, nije mogao nekad ni pomisliti da ga u kojoj poštenoj familiji prime pod krov ili kod trpeze, i kada se je samo posumnjalo da je netko na prevarni način ili kradom došao do novca, taj je bio predmet prezira i ljudi su mu išli s puta

kao da ima kugu. Sada izgleda ta kuga nije više opasna, jer su opći moralni pogledi toliko okuženi, da su postali imuni, ne tiče se ta kuga nikoga, nitko se ne uzrujava, nitko ne nosi zaslužene konzenkvence, nitko ne podleži općem preziru ako ima para.

Tko ima pare, taj može da ima kraj kuge još i koleru i crne kozice, pjegavi tifus i — lepru — on je primljen u društvo sa ljudima smeškom i devotnom servilnošću, a nitko ne pita, odakle te pare i kojim su načinom stečene?

Ako bi se svakom zgodom pitalo i u službi i u privatnom životu ne tko si ti, nego kako si postao ono što jesi? Ako bi se pitalo ne što imaš, nego kako si došao do toga što imadeš? promenilo bi se brzo moralno shvaćanje našega otrovanog društva.

Mi stojimo danas pred jednim, samo jednim slučajem, gde se je um združio sa nepoštenjem, od onih hiljadu i hiljadu slučajeva koji svojim nemoralnim otrovom podjedaju naš narodni život i danas imademo odlučiti samo o tome jednom slučaju, da li da krivca pogodi mač pravde i odmazde ili ne? Znađem da će sva gospoda narodni poslanici glasati za to da se krivac izruči sudu, jer je to i pravedno i jer to baš sada treba, za dokaz skrupuloznog shvaćanja našeg morala i poštenja. Nije to jedini slučaj g. Husina Kadića koji je došao baš sada na red da o njemu govorimo i da tražimo njegovu glavu. Ovakvih glava imademo mnogo, kao što je njegova. Nije dokazano još sve da li je on sam krivac i kako je došlo do toga slučaja, ali žalosno je gospodo to, da mi govorimo samo o činovničicima koji su sarajevsku aferu napravili a ne govorimo o stotinu drugih afera i beogradskih, koje su najveću štetu državi naneli (Ču je se: ima ih i u Zagrebu!) Kralo se je gospodo svuda i u Beogradu i u Zagrebu, kralo se je kako to lepo reče jedan od gospode ministara, još od Ramzesa Prvog do danas, a ne samo otkada sam ja ministar. To je tačno da se krađe još odavno, ali je glavno da ako je ko bogat i bio pametan pa se obogatio, on će se lako braniti.

G. dr. Kešeljević u svome govoru naveo je nekoliko primera i rekao da ovakvih afera ima ne samo u agraru nego i u drugim svim većim pitanjima. Dozvolite i meni, da i ja navedem šta se je meni desilo. Bio sam načelnik grada Varaždina kada mi je došao u ruke akt jednog poljskog vojnog begunca židovske vere imenom Žiga Lapter, koji je tražio da dobije naše državljanstvo. Isti Lapter bio je vrlo spretan čovek i ljubazan i tražio je na svaki način da se njegova stvar državljanstva što pre reši. Ja sam u Varaždinu pitao mnoge za njega kakav je, i svaki mi je kazao da je lopov. Ja sam o tome odmah uputio lično pismo na g. Predsednika vlade i molio ga da preduzme korake da isti ne bude primljen u naše državljanstvo. Ja sam lično predao to pismo pošti a on je za tri sata potpuno tačno znao što sam ja pisao i rekao nekima, »šta meni može Perko — on je protiv toga, da ja dobijem državljanstvo, ali ja ću dobro platiti i državljanstvo dobiti.« Ja sam nakon toga podneo izveštaj dobiven od državnog tužništva u Varaždinu da je Lapter optužen i pod istragom zbog krađe, utaje i pronevjerjenja u tri slučaja. A što se dogodilo? — Lapter je državljanstvo dobio. Po dobijanju državljanstva on je govorio, kako je platio 60.000 dinara i rekao »ja sam državljanstvo dobio, Perko neka govori šta hoće«. Medutim gospodo, sud je istoga osudio po navedenim kri-

vicama na tri godine robije. I on sada sedi mislim u Lepoglavi. Iz toga, gospodo narodni poslanici, najbolje vidite da li je on bio dostojan da naše državljanstvo dobije? To je fakt koji služi za opšti pravac kako se kod nas danas radi. Iz toga proizilazi da onaj koji ima para može sve postići, a ljudi koji imaju najlepšu ocenu, zdravu pamet a nemaju para, oni nisu ništa.

Ja molim stoga da se pritegnu svi na odgovornost po stvarima raznih afera a ne samo sitni činovničiči nego i glavni krivci. U toj aferi imade još jedna druga stvar, i ja bih zapitao koji je bio taj činovnik koji je potvrdio ili potpisao onu ogromnu cenu za g. Huseina Kadića. To ne može biti neki mali činovnik, jer jedan činovničič ne može izdati naređenje za isplatu od deset ili više miliona dinara, a bez toga potpisa Husein Kadić nikada ne bi mogao pare da digne. Ne mogu odgovarati samo sitni agrarni činovnici u Sarajevu i neki sreski načelnici, nego i onaj veliki gospodin koji je dao potpis da se devet miliona dinara isplati Huseinu Kadiću. Nije gospodo ovo prva afera u našoj zemlji, njih ima na stotine, ali glavno je da se sve stvari rešavaju za one koji imaju para, dok na stotine molbi leže u Odboru za molbe i žalbe u Narodnoj skupštini koje se ne rešavaju a tiču se starih penzionera, udovica, ratnih invalida, koji trpe glad i zimu za svoje zasluge, za izgubljene kosti, i koji su otadžbini žrtvovali vruću svoju krv. Čudnovata je aeroplanska brzina kada se radi o milionima, a kada se radi o onih nekoliko para koje sirotinja mora da dobije, tu nema savesti (Gliša Tadić: Pokvarena ljudska priroda). Ja ću gospodo glasati za predlog izručenja Huseina Kadića i očekujem kao što to očekuje i cela zemlja i cela javnost najstrožiji zakon o korupciji, da se ovakve stvari u buduću ne mogu događati, a taj zakon mora biti oštar, kao zakon o zaštiti države i kao zakon o špijunaži koji ne isključuju ni kaznu smrti na vešalima (Glasovi: Tako je). Inače nema vere u pravdu, poštenje i moral. (Pljeskanje).

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Ima reč g. Milutin Pešić.

Milutin Pešić: Gospodo narodni poslanici, u ime šumadijskog seljaka uzimam reč da osudim ovu drsku krađu koja je izvršena od strane nekih činovnika i na žalost našega poslaničkog druga Huseina Kadića. (Glas: On nije više naš drug!) Kažem, u ime šumadijskog seljaka, zato što je Vama svima poznato da je šumadijski seljak čitavo more krvi prolio i čitavo brdo kostiju naslagao za slobodu ove zemlje. Te prema tome u ime onog grešnika seljaka koji je ratom iznuren i upropašćen i koji je ovom ekonomskom krizom izmrcvaren imam prava da osudim ovaj zločin. Najzad, gospodo narodni poslanici, dopustite mi da budem neskroman pa da gospodi iz opozicije dr. Perku od Zagreba i oko Zagreba da zamerim što kažu da se sve afere radaju u Beogradu. Na to mogu da odgovorim da je vama svima poznato da je mala predratna Srbija bila puna svega i svačega kao košnica sa medom. (Jedan glas: Nije bilo korupcije!) Ali u predratnoj Srbiji nije bilo ni jedne korupcije ni afere, već iako se desila kakva krađa paketića na pošti, cela štampa i svi mi redom smo osuđivali ovakve stvari! (Jedan glas: A brašnarska afera!) Gospodo, evo ujedinjenjem našim smatrali smo da treba da postanemo moderniji i da primimo austrijske zakone i da zamenimo prostu srbijansku

administraciju komplikovanom prečanskom odnosno austrijskom administracijom, na osnovu koje se dešavaju afere za aferom. (Zagor) Dopustite mi, gospodo, da govorim, jer ja imam prava jer sam prolio krv i hoću da branim Beograd i Srbiju. Gospodin Perko je kazao da se dešavaju u Beogradu zloupotrebe i pronevere. Gospodo, zar g. Perko ne misli da mi znamo da su dve milijarde dinara upropašćene državnog novca u Prvoj hrvatskoj štedionici u Zagrebu. (Miloš Dragović: A invalidska afera!) Da, invalidska afera ali su u nju umešani i ljudi sa one strane Save. Šumadijski seljak prisajedinjen primio je od prečana zapadnjačku kulturu ali je primio od njih i tu zlosretnu korupciju za koju nismo znali u malenoj Srbiji. (Jedan glas: Ona je došla posle rata!) Ja znam da je došla posle rata jer je rat jedno nužno zlo i da rat ništa dobro ne donosi. Te prema tome moral je u ratu opao, zato je društvo iskvareno, korupcija je bila od rata i biće je za dugo. Ali naša je sveta dužnost da oštrom metlom sa ovoga mesta čistimo ono što ne valja.

Gospodo, opozicija ima prava i dužnost da kritikuje uvek i u svakom slučaju i u svakoj prilici, ali gospodo, zašto danas za ovu aferu opozicija kritikuje vladu i vladinu većinu, a pristo ne razumem. Jer pre svega Kraljevska vlada je donela taj zakon inicijativom tih bosanskih prestavnika, ako hoćete toga Huseina Kadića koji se ubi dokazujući kako je prijatelj muslimanskih seljaka. (dr. Gliša Tadić: Da ukinemo taj zakon). Ja sam prvi za to, da se ukine. Taj Kadić u vreme donošenja ovog zakona dolazi kod nas Srbijanaca i kaže: Braćo Srbijanci, pomozimo našoj sirotinji iz Bosne, nemojte praviti opoziciju, samo da taj zakon donesemo što pre. I mi, Srbijanci, kao uvek, smatrajući za dužnost da se pokažemo tolerantni... i velikodušni prema prečanskim krajevima, pomogosmo ih i dadasmo za bosansku sirotinju 22,000.000 a sirotinja bosanska ne dobi ništa već uzé Kadić i još 7—8 njegovih prijatelja.

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Gospodine poslaniče, nemojte se udaljavati od stvari. To, što govorite, nema nikakve veze sa izdavanjem sudu gospode poslanika.

Milutin Pešić: Kako da nema veze?!

Potpredsednik dr. Kosta Popović: To, što govorite, nema nikakve veze sa aferom.

Milutin Pešić (nastavlja): G. Husein Kadić, naš žalosni drug, koji je, pukim slučajem, došao ovde, nanio je veliku sramotu ovome domu i svima nama. Zato i vladina većina i Kraljevska vlada i Ban Drinske banovine, kad su saznali za taj slučaj, preduzeli su najenergičnije mere za zaštitu državne imovine i za zaštitu onoga bosanskog seljaka, kome je Huso lažan prijatelj. Prema tome, gospodo, umesto da i opozicija i svi mi budemo zahvalni Kraljevskoj vladi, kojoj na čelu stoji naš uvaženi vođa sa njegovim dugovima, Vladi, koja je čvrste ruke, Vladi, koja je prva otpočela gonjenje korupcije, a nije čekala da je mi opomenemo, i to od nje tražimo, evo danas opozicija napada Vladu. (Jedan glas sa leve: Napadamo korupciju!) Malo čas neko je pomenuo smrtnu kaznu, i to opet iz opozicije. Na to ću odgovoriti: Da smo mi iz vladine većine već potpisali jedan akt, kojim smo molili Kraljevsku vladu, da se svi oni državni pljačkaši bili pod zaštitom imuniteta, bili državni činovnici ili ma koji drugi, koji izvrše krađu

veću od 50.000 dinara, kazne smrću. Al ja uveravam gospodu iz opozicije, ako se taj zakon donese, u što ja verujem, da tamo; na tim vešalima, neće biti ni jednog člana Kraljevske vlade, ni jednoga člana iz klase seljačke, koju ja predstavljam, već će biti, moguće, ljudi iz njihovih profesija (Stjepan Bačić: Slabog je advokata vlada našla u tebi!) Moguće je da sam loš advokat, jer sam seljak, a nisam vladin advokat, ali sam dušom i srcem prijatelj i hrvatskoga seljaka, i muslimanskog i slovenačkog seljaka, bolji nego vi! (Stjepan Bačić: To nije tačno!)

Gospodo, kod nas u predratnoj Srbiji, kažnjavani su opštinske čatice, pretседnici opština i odbornici, za sitnice, ako su, slučajno, nepoznavajući stvari, protiv svoje volje, potpisivali kakvo uverenje, koje nema štete po opštu stvar, od 5—10 godina robije, a evo, svi mi znamo, kolike su se krade i pljačke državnog novca do sada desile, ali je malo njih kažnjeno, i zato se ovakvi skandali i dešavaju. U mesto da ona bosanska sirotinja dobije novac, umesto da dobiju oni, kojima je potrebno, evo jedan naš žalosni drug, na očigled sviju nas, podvalio nam je, iskoristio je priliku i digao tolike narodne i državne milione, dok se našoj sirotinji prodaju bakrači, i sve drugo, za poslednju paru poreze, da bi se uteralo u državnu kasu. Dokle mi iz Beograda, šaljemo kome treba, da se da jednoj sirotinji u Bosni, dotle pojedini društveni sisavci i gmizavci, pljačkaju te milione (Odobranje).

Dakle, gospodo, rekoh, slučaj Huseina Kadića teži je zločin nego drumsko razbojništvo. Jer, onaj koji na drumu nekoga sretne, on čini izvesno junacko delo i napravi rizik da će ga onaj koga ima nameru da napadne preduhitriti revolverom, a ovako pod zaštitom poslaničkog imuniteta ovaj opljačka tolike milione.

Gospodo, da bi smo oprali sramotu koju nam je naneo naš drug, ja predlažem da jednoglasno glasamo za izdavanje sudu narodnog poslanika Huseina Kadića i u ime vladine većine, u ime naroda seljačkog, kako srpskog, tako hrvatskog, slovenačkog i muslimanskog ja pohvaljujem čvrst i odlučan gest Kraljevske vlade što je preduzela ove mere pre nego što smo mi ušli u trag zločincima.

Upamtite ovo, gospodo, da je srpska vojska proslavila svoje lepo ime, svoj dobar glas uzdigla širom celog sveta samo zato, što je imala mudre i dobre ratne vojskovođe, kako u miru tako i u ratu. Isto tako mi smo, hvala Bogu, sada dobili mudrog vojskovođu političkog g. Nikolu Uzunovića sa njegovim mudrim komandantima političkih armija g. g. ministrina. Mi verujemo njima da će oni doneti jedan zaključak kojim će se sprečiti svaka dalja korupcija, koji će oterati u kazamate one kojima nije mesto gde su sada, pa bio on narodni poslanik, bio činovnik na najvišem mestu ili neko drugi. Zato verujući da će Kraljevska vlada biti dostojna svoje dužnosti, izjavljujem da ću glasati za izdavanje sudu. (Pljeskanje i živo odobranje).

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Ima reč g. Miloš Dragović.

Miloš Dragović: Gospodo narodni poslanici, možemo biti danas potpuno zadovoljni, jer smo načeli onaj veliki lanac korupcije, jer smo uspeli da jedan beočug iz toga stegnutog lanca izbijemo, da ga isteramo na čistinu i da vidimo svu moralnu golotinju ne samo našeg činovničkog kadra u jednom malom pro-

centu, nego i naših političkih ljudi. Naše nastojanje ne sme da se zadovolji samio time što će Husein Kadić i još nekoliko državnih činovnika, zavisnih od političkih ljudi, otići pred sud i biti kažnjeno. Nama je stalo do toga da lečimo zlo, da ga lečimo sistematski i da u tome lečenju ne štedimo nikoga, nego da to lečenje svakoga zakači koji se bude o svoju savest, o svoj moral i o svoj poziv ogrešio. Vrlo su lepe namere Vladine većine koja stalno govori o donošenju zakona o korupciji. Mi ćemo taj gest pozdraviti i mi ćemo sa njom skupa glasati za taj zakon, ali samo u slučaju ako u tome zakonu bude sve ono što jedan takav zakon treba da sadrži t.j. da ne bude onih raznih rupica i šupljatina kroz koje se mogu odredbe toga zakona izigravati i pojedinci provlačiti, nego da bude zakon kratak, jasan, određen i čist. (Stjepan Bačić: Da mu se da retroaktivno dejstvo!) Tražimo da se po tome zakonu ispita svačija imovina a naročito svakog javnog radnika u ovoj državi od oslobođenja pa do danas. Ovo je prva prilika a neće biti poslednja, što se svuda i na svakom mestu priča, a kod neobaveštenih i uveličava, da su u ovoj državi ogromne krade, da krađu od najviših do najnižih, da viši činovnici retko koji da nema palatu u Beogradu, a ako ne palatu a ono ima kuću. Molim vas dajte da lečimo naše društvo, dajte da lečimo naš javni život, da lečimo naš činovnički kadar, baš tim strogim odredbama zakona o suzbijanju korupcije. Nije dovoljno samo predvideti mere nego ući u suštinu cele stvari. Nemojmo da se zavaravamo da je u narodu sve lepo, nemojmo da se zavaravamo da narod ne zna, šta se radi. Narod zna, i mene je strah nečega drugoga da zlonamerna došaptavanja ne uveličaju baš tu stvarnost. To je ono čega se treba bojati i što treba na vreme lečiti.

Zar, gospodo, nije korupcija kada Ministar saobraćaja u 1930 godini daje 4 miliona dinara jednome ugljeniku kod Varaždina s tim da tu sumu vrati državnoj kasi liferujući ugajl državnim saobraćajnim ustanovama, i to se daje onda kada na drugoj strani imate ugljenokopa kojima nije još isplaćena ni para za već isporučeni ugajl državi. Međutim ovaj ugljenokop još ni do danas nije isporučio ni jednog kilograma uglja državi, a četiri miliona državnog i narodnog novca leže kod njega! (Čuje se: Ko je vlasnik toga ugljenokopa?) Vlasnik je jedan koji stoji blizu kabineta. I, gospodo, Gospodin ministar saobraćaja nije našao za potrebno ni do dan danas da mi odgovori na tu interpelaciju!

Zar, gospodo, nije korupcija ovo što se radi u Invalidskom udruženju?! Zar, gospodo, nije korupcija što se to pitanje o našim osakaćenim i u ratu onesposobljenim invalidima jedanput za svagda ne skine sa dnevnog reda pa da se jedanput prečisti ko je u ovoj zemlji invalid a ko nije?! — Zar, gospodo, nije korupcija to kada se kilogram duvana kupuje za 1,50 dinar, a prodaje po 200 dinara kilogram, pogotovu kada se dozvoljava da članovi Uprave monopola primaju po stotine hiljada dinara godišnje na ime tantijeme?! Zar, gospodo, nije korupcija kada se šećerna repa otkupljuje od naroda po 15 dinara 100 kilograma, pa prerađena u fabrikama šećera prodaje narodu po 15 dinara kilogram, a članovi uprave fabrike šećera takode primaju po 100 do 120 hiljada dinara godišnje tantijemu?! — Zar, gospodo, nije korupcija da jedan direktor Agrarne banke prima preko stotinu hiljada dinara mesečno na ime plate i drugih sinekura?!

Gospodo, tragovi korupcije kod nas su se jako razgranali, ona ima ne samo žilice nego i duboke žile i duboko se je usadila u naše društvo. Ja vas molim, gospodo, da ovo pitanje ne rešavate površno time, što ćete gospodina Huseina Kadića izdati sudu i da smatrate da ste time pribavili moralnu satisfakciju. Nije tako! Mi moralnu satisfakciju moramo tražiti dubljim promatranjem celoga pitanja i smišljenim merama koje ćete u tome zakonu, ako ga uopšte budete doneli, o korupciji, predvideti.

Gospodo, da se vratimo malo u prošlost i da rasmotrimo rad jednoga odbora kome je bio zadatak da donese Zakon o likvidaciji agrarnih odnosa. Ja mislim, gospodo, da se vi sećate da je baš tada nadležni ministar pao u tome odboru, jer je bio preglasan. Mi danas što se tiče agrara, što se tiče saobraćaja, i što se tiče resora Ministarstva šuma i ruda, imamo u samim tim resorima najveći izvor korupcije, imamo najveći teren zloupotreba činovničke dužnosti.

Gospodo, još jedno pitanje koje mora da se paralelno sa ovom stvari raspravi, to je pitanje o činovničkoj stalnosti i nezavisnosti. Hoću da se ogradi odmah da me pogrešno ne razumete, ne u pogledu njegove partijske pripadnosti — on partijski može da pripada kome hoće — nego u pogledu njegove službene odgovornosti i prava. To morate da predvidite jasno i čisto, jer jedan činovnik može da radi po intencijama režima, po intencijama vlade, ali svoju službenu dužnost ne sme zloupotrebiti po intencijama jednoga narodnoga poslanika pa ni samoga ministra. Ja sam, gospodo, bio prorok prilikom donošenja autentičnog tumačenja paragrafa 110 Zakona o činovnicima da ćemo doživeti reperkusije od donošenja ovakvih zakonskih odredaba. I doživeli smo ih! Evo danas vidite, koliko je njih pohapšeno po ovoj aferi; ja verujem, da će među njima biti dvoje troje nevini. Nije to lako kad kabinet naređuje. Nije lako kada dotični koji zahteva izvršenje jedne nezakonitosti stoji blizu skuta resornog ministra. Još pogotovu ako taj čovek ima porodice i dece. Molim vas lepo, ako hoćete savestan i ispravan rad, onda morate stvoriti i preduslove za to a to su stalnost i nezavisnost državnih činovnika u službi, ako želite da taj rad njihov bude koristan za državu i narod.

Mi ćemo biti veoma srećni ako nam zakonom, koji obećavate da donesete, pružite mogućnost njegovom sadržinom da vam pomognemo utom korisnom za otadžbinu radom. Izjavljujem da ćemo glasati za izdavanje sudu. (Odobranje).

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Ima reč g. Salih Baljić.

Salih Baljić: Gospodo narodni poslanici, kad je izbila ova takozvana sarajevska afera u kojoj je glavni stub naš poslanički drug g. Husein Kadić, razumljivo je da je nastao mučan utisak i u najširim slojevima našeg naroda u mojoj užoj otadžbini, mučan utisak među vama; gospodo narodni poslanici, kao što je i mučan utisak u redovima Kraljevske vlade. Mi smo blagodarni g. Predsedniku Kraljevske vlade što je odmah uzeo reč i časno i dostojanstveno izjavio tako da je čula celokupna naša javnost u zemlji i van granice naše zemlje, da će Kraljevska vlada upotrebiti sve zakonske mere da krivci ne izbegnu odgovornosti i da će se najenergičnije postupiti da se sačuva državna imovina. Sledeći gospodo toj odluci i tome glasu razumljivo je da je Imunitetni odbor Narodne skupštine hitao da izda sudu onoga, koga državni tužilac progoni, da se izda sudu onaj

koji imade da odgovara za dela, koja su zakonom strogo kažnjiva, a moralne odgovornosti, koja je najveća, od nje ne može izbeći ni g. Husein Kadić ni njegovi drugovi.

Mi smo bili radosni kad je došao taj zakonski predlog da se jedanput u Bosni i Hercegovini reši agrarno pitanje koje je nosilo i politički značaj. Mi smo bili srećni jer su slojevi zemljoposedničkog sveta bili izvrgnuti i pljački i ucenjivanju čitavo vreme sve dokle nije došao ovaj režim koji je tome učinio kraj. (Odobranje).

Gospodo narodni poslanici! Kako su rešavane agrarne parnice u pojedinim krajevima, vi te prilike znate a kako su rešavane parnice kod nas, mi smo svedoci iz najbliže blizine. Stvorile su se koterije i ljudi su zlorabljivali svoj položaj i zlorabljivali pripadnost političkim partijama. I danas, gospodo, postoje kancelarije kod nas u Bosni i Hercegovini koje vrše tu posredničku ulogu, da kažem vulgarno advokatsku, nanose štetu ugledu advokatskog staleža, a izrabljuju siromašne zemljoposednike.

Interesantno je, gospodo narodni poslanici, — da su baš vikači koji su prigovarali nama, članovima ovoga Doma koji smo radili na donošenju toga zakona, da su se našli u prvim redovima da požure rešavanje agrarnih sporova i da preko reda dodu do obligacija.

Ovaj novi beglučki zakon je u istini donešen od Narodne skupštine s jednim razumevanjem i velikim interesovanjem od strane onih kojih se tiče. Kod nas, gospodo narodni poslanici, imade toliko siromašnih obitelji, kojima imetak odlazi na bubanj čekajući sa svojim presudama po dve i tri godine dana odštetu za zemlju, dok su na drugoj strani drugi podizali milionske obligacije na štetu onoga siromašnoga naroda. Pa zamislite, gospodo poslanici, da li je moguće, da jedan čovek sam sprovodi tu organizaciju posla. Ne, tu je organizaciju sprovodilo jedno društvo, za koje društvo mi od pre znamo, da se bavi prljavim stvarima. Teško je, gospodo, nekog uhvatiti na delu. Ako imade podozrenja treba za to izneti dokumenta i krivca otkriti, ali vidite lija lija, pa i dolija. I mi imamo da zahvalimo onima koji su u pravi čas zaskočili tim pacovima, da bi zaštitili državu i narodnu imovinu. Gospodo, spominju se ovom prilikom razni državni službenici, koje i ja ovde optužujem, a za koje će sud reći svoje. Ja samo ne mogu da razumem da sreski načelnik, koji je predstavnik državnog erara, nije stao i nije zabranio izvršenje konačne procene, kad je video da vrednost zemlje ide u horentnu visinu. Ima primera visoke procene zemljišta kakvih nema ni u Parizu, na Avenue de l'opera, i nije stao na put tome, da se procenjuje ledina, peskovita i nerodna zemlja i krčevina dunum oko dvadeset hiljada dinara. Zakon i pravilnik ne daju pravo neograničene procene, a kamo li da dopuštaju da se proceni i ako nije ni banatska i rodna posavska zemlja, suvim zlatom. Za sve to odgovaraju oni, koji su bili u tim komisijama. Procena zemlje po beglučkom zakonu od 1921 i 1928 godine vršila se na veoma težak način. Zemljoposednik je imao svoga pretstavnika, zemljoradnik je imao svoga iz redova zemljoradnika kao članove komisije. Ovi su položili zakletvu kao što polažu na sudu svedoci. Ako je musliman predsednik komisije otvara mu koran, na koji polaže desnu ruku, a ako je hrišćanin, digne pred raspećem i krstom desnu ruku sa sastavljenim prstima i kune se. Pretstavnik vlasti sreski načelnik na

osnovi takove procene dao je svoj pristanak, ako se je složio, ako li ne, onda se je išlo i starijoj vlasti da i ona oceni da li ova procena odgovara stanju stvar ili ne. Ali ovde u sarajevskom slučaju pri procenjivanju bili su niži državni službenici koji su mogli i podleći pod pritiskom sreskog načelnika i poslanika koji su svoj položaj a ovaj svoj poslanički autoritet zloupotrebili. Jer nije to mala stvar, kad jednome nižem činovniku poslanik kaže: ja sam doneo zakon i pravilnik, šta će mu ovaj na to da kaže. Mali činovnik kad vidi jedan autoritet pred sobom, koji ga osokoljuje mora da podleigne, pogotovo kad mu se kaže, da nema čega da se boji. Ja, gospodo, znam kao što i ostala gospoda poslanici iz naših krajeva to vrlo dobro znaju, da je jedan viši činovnik upleten u tu aferu, a svršavao je za čokanj rakije velike agrarne stvari, za koje su pojedini dobili milione obligacija. O drugima da ne govorim, koji su iz materijalnih prohteva iskoristili svoj položaj. Teška je to stvar, a naročito je to teško, kada ljudi u postizavanju svojih ciljeva prelaze preko svih granica pa i onih, koje poštujemo kao svete. Imamo slučaj da je zloupotrebjeno ime čak i jednog našeg prosvetnog društva u Bosni i Hercegovini, u ime koga se je pokušalo stvoriti agenture i filijale u svrhu interveniranja isplate beglučkih obligacija i požurivanja rešenja po ovim pitanjima. Vidite, gospodo, razumljivo je, da se jedan od gospode predgovornika u Narodnoj skupštini, naš poslanički drug kolega Omer Kajmaković, danas ogradio, uzevši u odbranu kulturno društvo Gajret. Ali, gospodo, od odgovornosti ne mogu da izbegnu oni koji su zloupotrebili ime društva i stavili potpis na spomenute okružnice. Eto, gospodo, u svakoj političkoj sredini imade, u svakom društvu imade svašta; i u žitu ima kukolja. Kad autobus nalegne, šofer nema kad da gleda ko će da sedi. U taj autobus seo je i taj naš poslanički drug i vidite naneo je sramotu i nama i čitavoj zemlji, ali hvala Bogu da je njegov korak — što je posve razumljivo — naišao na osudu ne samo ovde nego je naišao na osudu i u najširim slojevima našega naroda. Vidite gospodo, kako se stiče politička karijera: od policijskog referenta, od referenta za sluškinje, kelnerice, kuvarice itd. do sreskog načelnika; od sreskog načelnika do direktora našeg najvećeg crkveno-prosvjetnog tela, Vakufskog Sabora u Sarajevu, odatle do potpredsednika društva »Gajret«, odatle do narodnog poslanika i zakonodavca, a odatle do najvećeg korupcionaša. (Glas: odatle u zatvor!) Naš svet, gospodo narodni poslanici, dao je za ovu državu u svakome času sve što je znao, što je umeo i što je mogao. U svima režimima učestvovao je on savesno, otvoreno, kuražno i viteški. I ovom režimu naš je svet dao veliki procenat svojih glasova, jer oseća i pojmi državu i veruje da će mu se sve one nedaće, koje su počinjene za vreme bezobzirnih partijskih borbi, jedanput ukloniti i da će mu se rane zalečiti. I tome svetu treba pomoći. Ne radi se samo o muslimanskom delu našega naroda, nego o svima zemljoposjednicima kojima je naneta šteta ovom aferom, kojom se koristilo 5—6 ljudi, primivši za sebe polovični iznos celokupne predviđene svote od 50 miliona za likvidaciju beglučkih ondosa. Hvala Bogu, samo što je Kraljevska vlada u pravom času zaplenila one agrarne obligacije i time stvorila mogućnost da one dodu onima, koji željno očekuju oštetu za izgubljeno imanje.

Gospodo narodni poslanici, mi danas rešavamo o predlogu Imunitetnog odbora da izdamo sudu našeg

poslaničkog druga g. Kadića. Rešavajući to pitanje, mi čujemo raspoloženje za formiranje jedne ankete kojom bi imalo da se ispita ova afera a i druge stvari koje su predhodile. Mi, gospodo, ne treba da bežimo od toga. U našoj zemlji treba da se vidi da Narodna skupština što se veli, ne radi po nečijem befelu, nego da radi po osećaju i po raspoloženju naroda, a u interesu zemlje, u interesu Kralja i Otadžbine. (Živo pljeskanje).

Zato, gospodo narodni poslanici, sa lopovima u tamnicu. Sa činovnicima koji su se ogrešili o svoju savest, o činovnički zakon, o zemaljske zakone, o zakletvu položenu Kralju i narodu, takode u zatvor! Izjavljujem da ću glasati za izručenje.

Potpredsednik dr. Kosta Popović: Ovu sednicu prekidam s tim da nastavimo rad posle podne u 5 časova.

Sednica je prekinuta u 13,30 časova.

(Posle podne)

Nastavak sednice u 17 časova.

Predsednik dr. Kosta Kumanudi: Gospodo, nastavljamo današnju sednicu.

Gospodo narodni poslanici, na jutrošnjoj sednici jedan od gospode narodnih poslanika tvrdio je da je u izmenama i dopunama Zakona koji se odnose na agrarnu reformu u Bosni i Hercegovini, a koji je Narodna skupština na sednici od 24 jula prošle godine primila, da taj tekst Zakona (*dr. Ivan Lončarević:* Koji je taj poslanik, Gospodine Predsedniče?) Gospodin Lončarević. (*dr. Ivan Lončarević:* Onda treba da ga kažete). Nije potrebno da ga imenujem jer ja ovde ne govorim o njemu lično nego o predmetu. Dakle, taj gospodin narodni poslanik kazao je, da tekst Zakona nije onakav kakav je izglasan u Narodnoj skupštini i da je prema tome učinjen falsifikat u pogledu legislativnog rada. Ja sam, gospodo, pažljivo pregledao i izveštaj Odbora koji je bio izabran za proučavanje toga zakonskog predloga a pregledao sam pažljivo originalne stenografske beleške kao i one koje su objavljene i utvrdio sam da je postojao jedan izveštaj Odbora od 13 jula prošle godine... (*dr. Ivan Lončarević:* Od 14 jula prošle godine.) Od 13 i 14 jula prošle godine, i da je ovaj zakonski predlog posle toga iznet na rešavanje pred Narodnu skupštinu 24 jula prošle godine. U momentu kad je otpočela diskusija o tom zakonskom predlogu, ja, koji sam bio predsedavajući, izjavio sam ovo: ovu tačku dnevnoga reda ispravljam u toliko što ovaj zakonski predlog nije samo predlog gospodina Huseina Kadića i drugova nego je spojen zajedno sa predlogom koji je podneo Narodnoj skupštini g. Milan Petković narodni poslanik. Prema tome ova dva zakonska predloga rešavaćemo ujedno.

To znači da onaj prvi izveštaj od 13 i 14 jula prošle godine, koji se odnosi samo na jedan od ta dva zakonska predloga, nije više ostao u važnosti. Javio se za reč g. Husein Kadić koji je zamenio izveštaj, koji je prvobitno bio određen, a to je g. dr. Auer, koji je, kao što se vidi iz stenografskih beležaka, toga dana, bio odsutan. Gospodin Husein Kadić izjavio je tom prilikom ovo:

»Gospodo narodni poslanici, ja i moji drugovi podneli smo zakonski predlog o izmenama i dopunama Zakona koji se odnosi na agrarnu reformu u Bosni i Hercegovini. Isto tako podneo je zakonski predlog g. Milan Petković sa drugovima, koji se odnosi na agrarnu reformu u Bosni i Hercegovini. I jedan i

drugi zakonski predlog ide za tim da se isprave neke greške učinjene dosadašnjim sprovođenjem agrarne reforme i da se konačno završi agrarna reforma u Bosni i Hercegovini. Tako je Odbor za proučavanje oba ova zakonska predloga podneo sledeći izveštaj koji glasi:«

I sada je, gospodo g. Husein Kadić, kao zastupnik izvestioca, taj izveštaj pročitao pred Narodnom skupštinom. (*Dr. Milan Metikoš*: To je falsifikat!) Molim vas da me ne prekidate. (*Dr. Milan Metikoš*: Jeste, to je falsifikat!) Gospodine Metikošu, opominjem vas na red.

U tome izveštaju, gospodo, nalazi se definitivni tekst zakonskog predloga i g. Kadić ga je takvog i pročitao.

Pošto je taj zakonski predlog pročitao, tadašnji nadležni Ministar poljoprivrede g. dr. Ljubomir Tomasić izjavio je:

»Gospodo narodni poslanici, u ime Kraljevske vlade izjavljujem da primam u načelu ovaj predlog odbora za podlogu specijalne debate«.

O tome zakonskom predlogu i debatovalo se. I Narodna skupština, kada je rešavala, rešavala je o tome zakonskom predlogu. Gospodo, taj zakonski predlog identičan je sa Zakonom koji je obnarodovan. Nikakve razlike nema između toga predloga i zakona.

Dodajem još da je, kao što je u Ustavom predviđeno, posle rešavanja u Narodnoj skupštini taj zakonski predlog bio upućen Senatu, da je u Senatu uredno pretresan i da nije ni tada konstatovana ma kakva razlika između predloga, koji je podnet Narodnoj skupštini, i predloga koji je izašao iz Narodne skupštine. I Senat je taj zakonski predlog i sam primio onako isto, doslovno, bez ikakvih izmena kako ga je primila i Narodna skupština.

Prema tome, gospodo, ne može biti reči o kakvom falsifikatu, a još manje može se govoriti o tome da je Zakon drugojačiji nego što ga je primila Narodna skupština, a zatim i Senat.

Ima reč g. dr. Ivan Lončarević.

Dr. Ivan Lončarević: Gospodo narodni poslanici, ja mislim da je mene i moj govor g. Pretsednik rdavo i pogrešno shvatio kada mi je na ovaj način odgovorio, kako mi je sad odgovorio.

Ja, gospodo, nisam tvrdio da postoji nesuglasje između onoga što je Narodna skupština primila i onoga što je kao tekst zakona objavljeno. Ja, gospodo, priznajem da je to tako kako kaže g. Pretsednik. Ali ima jedna druga stvar. Ja sam tvrdio da je zakonski tekst od Skupštine posle falsifikovan (Žagor i protesti kod većine.) Ja gospodo kod toga ostajem i to ću dokazati. (Žagor i protesti.) Gospodin Pretsednik za potkrepu svoga mišljenja i svojih izvoda tvrdi da je postojao još jedan odborski izveštaj osim onoga kojeg sam ja ovde citirao. Ja tvrdim da taj izveštaj nije postojao i da je postojao samo jedan izveštaj, a to je izveštaj od 14 jula ove godine, o kome sam ja ovde govorio i koji ja pokazujem ovde Narodnoj skupštini.

U tome izveštaju već u uvodu imade sve ono što Gospodin pretsednik ovde govori, a to je da su dva zakonska predloga: g. Huseina Kadića i g. Petkovića spojena u jedan zakonski predlog. Ovde se kaže: »Odbor za proučavanje zakonskih predloga narodnog poslanika Huseina Kadića i drugova i Milana Petkovića i drugova...« Ali sa ovim izveštajem na jedan tajanstven i neobjašnjiv način u Skupštini dešava se metamorfoza. To je jedini izveštaj koji je postojao

od Odbora, koji je tu stvar rešavao. Ja se pozivam na članove Odbora, kao časne ljude, neka ovde u skupštini kažu: da li je postojao još koji izveštaj osim izveštaja koji sam ja jutros citirao i koji ja ovde sada pokazujem.

Gospodin Pretsednik kaže da je izvestilac g. Husein Kadić, kao zastupnik izvestioca, pročitao to i da je tako bilo primljeno. Ja bih molio da nam g. Pretsednik objasni na koji način i po kojoj odredbi našeg Poslovnika može neko da bude zastupnik skupštinskog izvestioca. To naš Poslovník ne predviđa. Ako se dogodi izvestiocu kakva nezdoda, da on bude bolestan i ne može da dođe, stvar se mora vratiti u odbor, da on izabere svoga izvestioca i samo kao takav on može da funkcira ovde kao izvestilac.

Gospodo, ja moram da ostanem kod toga da je ovo falsifikovano, jer činjenice to dokazuju.

Gospodo, ta stvar nije jasna već iz početka sa g. Huseinom Kadićem. Kad je biran Odbor za proučavanje ovog zakonskog predloga, g. Husein Kadić bio je 31. poslednji na listi većine. Ja se pozivam na člana većine Narodne skupštine g. Miloslava Stojadinovića, koji je čuo kako je jedan od članova Jugoslovenskog narodnog kluba kod izbora izjavio njemu: Huso, propade, nećeš biti izabran. Kad je, međutim, bio proglašen rezultat izbora, neočekivano je na prvom mestu proglašen kao izabran g. Kadić. To je prvi misterij koji je počeo kod izbora njegovog kao člana odbora, pa dalje kao izvestioca i dalje kad je branio ovaj zakonski predlog ovde.

Ja zato, gospodo, odbijam tvrdjenje, da sam izneo nešto što ne odgovara stanju stvari i smatram da g. Pretsednik nije uspeo da pobije činjenice koje sam ja ovde tvrdio.

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: U govoru g. Lončarevića povodom izveštaja od 13 ili 14 jula nalazi se jedna igra reči. Taj odbor zaista je proučavao i jedan i drugi predlog, ali odvojeno. U tome momentu ta dva predloga još nisu bila spojena. Istina je da se spominju i jedan i drugi, ali kao zasebne celine, a ne kao zajednički predlog. Kao zajednički predlog on se pojavljuje u Narodnoj skupštini tek 24 jula. Tu su stenografske beleške. U stenografskim beleškama stoji:

»Narodnoj skupštini Kraljevine Jugoslavije — Beograd

Odbor za proučavanje zakonskih predloga narodnog poslanika Huseina Kadića i drugova i Milana Petkovića i drugova o izmenama i dopunama Zakona koji se odnosi na agrarnu reformu u Bosni i Hercegovini, na svojim sednicama proučio je upućene mu zakonske predloge, i u toku svoga rada iz oba ova zakonska predloga usvojio je jedan tekst, te mu je čast dostaviti Narodnoj skupštini ovaj tekst zakonskog predloga, kako ga je odbor na svojim sednicama usvojio«.

I taj je zakonski predlog primljen u Narodnoj skupštini jednoglasno. Ni jedan protest u Narodnoj skupštini nije se toga momenta čuo, niti se ma šta u stenografskim beleškama nalazi, da ovo nije izveštaj odborski. Pretsedništvo Narodne skupštine je dužno da primi svaki izveštaj koji mu se podnese od strane odbora, kakav je postupak kod rešavanja i kako je rešavano, to Pretsedništvo ne može da kontroliše, jer svaki odbor ima svog pretsednika. Čim se jedan izveštaj podnese Pretsedništvu Narodne skupštine, ona ga upućuje na rešenje Narodnoj skupštini i prema njemu Narodna skupština rešava. Ovoga puta tako je

bilo kao što sam naveo. Narodna skupština primila je jednoglasno i u načelu i u pojedinostima ovaj zakonski predlog. I ono što je od presudnog značaja u ovoj stvari, ako se govori o falsifikatu, to je, da predlog, koji je postao zakon tačno odgovara tekstu predloga koji je Narodnoj skupštini podnet, i ako ga je Narodna skupština primila, jer nikakve izmene nisu učinjene u njemu između momenta glasanja i obnarodovanja. Ja imam izveštaj potpisan od g. Huseina Kadića kojim sprovodi tekst ovoga zakona i on je doslovno kao takav sproveden Narodnoj skupštini na rešenje. Iz svega toga ja mislim, da Narodna skupština mora steći uverenje, da nije učinjen nikakav falsifikat i da je zakon prošao kroz ceo postupak, kroz koji su prošli i ostali zakoni.

Gospodin Lončarević govorio je o zastupniku izvestioca. Kad je izvestilac sprečen onda svaki član odbora može da ga zastupa. To smo praktikovali desetine i desetine puta, pa smo to i ovom prilikom učinili.

Nastavljamo pretres. Ima reč g. dr. Metikoš.

Dr. Milan Metikoš: Gospodo narodni poslanici, kad se rešava ovako krupan predmet kao što je pitanje korupcije, i kad se čitav naš narod iz sviju naših krajeva interesuje za taj predmet, ja moram prethodno da učinim jednu žalosnu konstataciju, a to je da se naša Vlada i Pretsedništvo Narodne skupštine brinu naročito o tome, da se ni jedna reč ne čuje, šta se ovde raspravlja, i ni jedno slovo o tome ne pušta se u javnost. Gospodo, ovo je jedan skandal, jedna očajna stvar, jer se time hoće da zataška prava istina, koju sada iznosi i Vladina većina, a koju iznosimo i mi iz opozicije, i ja ulažem protest odlučan protiv toga, što sama Vlada i naše Pretsedništvo Narodne skupštine sprečava publikaciju naših govora. I zato je baš moguće, da korupcija cveta, jer se pomaže baš sa onih mesta, sa kojih treba da se sprečava i suzbija, a zato smo i mi svi odgovorni, jer nismo upirali prst na to. Ja ću da vam kažem otvoreno za ova čuda korupcije i pokor. Gospodo, nije kriv samo sreski poglavar. I vi ste svi krivi za to! (Graja i uzvici: O, o, zašto? I vi onda!) Čekajte, da vam kažem. (Graja i uzvici: Izvinite vi!) Vi ste gospodo, čuli da je g. Pretsednik pokušao sa svog visokog mesta da vam autoritativno dokaže, da nije bilo falsifikata. A ja ponavljam da je bilo kod donošenja zakonskog predloga Huse Kadića, falsifikata. (Graja). Vi niste rešili, niste glasali o tom objašnjenju, već ste ćutali, kao što ste ćutali i onda, kada je ovo pitanje došlo kao zakon istoga Huseina Kadića na dnevni red. Ja to tvrdim otvoreno i ovo pitanje treba otvoreno i gledati. Mi smo došli da ovo pitanje savesno rešimo i da rešimo ono, što u prirodi jeste. To pitanje diglo je na noge sve što je pošteno u našem narodu i mi imamo utvrđen fakat, da je postojao jedan jedini izveštaj zakonodavnog odbora, koji je od strane Skupštine bio za taj zakonski predlog izabran, i koji je odbor podneo svoj izveštaj 14 juna 1933 godine a koji je svima vama razdeljen. Ako ko od gospode taj izveštaj nije primio, evo još jednog otiska u mojim rukama. Izvolite da vidite, kakva je razlika između ovog pravog izveštaja i onog izveštaja, koga je čitao Husein Kadić i pred Skupštinom zastupao, onaj Kadić, koji je opljačkao ovu zemlju za 10 miliona dinara i do juče sedeo u našim redovima. Vi ste trpeli da taj Husein Kadić bude izvestilac odborski, premda ga odbor nije za izvestioca birao, a znali ste da je on i podneo taj zakonski predlog. Sem toga dozvolite da vas upo-

zorim u čemu vam je podvalio, a uspeo je da podvali ne samo Narodnoj skupštini nego i Senatu, dakle celom Narodnom predstavništvu. Znači, da su ovakve lo-puže sposobne da zavedu celo Narodno predstavništvo i da mu upropaste ceo autoritet. Sad da vam predočim u čemu vas je zaveo. On nastupa, kao izvestilac odbora, tog svoga zakonskog predloga, a niko ga nije zato birao, niko ga za to nije ovlastio, niti po našem Pravilniku ima mogućnosti, da on nastupi kao izvestilac; ali on se naturio i na sednici Narodne skupštine, dana 24 jula 1933, kako se vidi u stenografskim beleškama na strani 260, on je čitao taj izveštaj. Husein Kadić, ovaj koji je opljačkao 10 miliona dinara, čitao je taj izveštaj i u tome izveštaju pročitao je i alineju 5 § 1., a ova alineja međutim nigde se ne pominje u odborskom izveštaju i ona glasi ovako:

»Beglučke šume i šikare koje potraživači uz ziratnu beglučku ili bivšu kmetsku zemlju drže i koje im se dosude plaćaju se četiristostrukim katastarskim čistim prihodom izraženim u dinarima u Bosni, a petstostrukim u Hercegovini, što takode plaća država«. Ovu alineju nije imao zakonski predlog našeg odbora, koji smo mi birali. Taj izveštaj zakonodavnog odbora postoji umnožen i svi ste ga imali u rukama. Husein Kadić kad je uspeo da to svrši, uspeo je da time podvali i Narodnoj skupštini i Senatu. Slušajte šta je podvalio i nemojte se čuditi, što ste mu dali priliku da svrši i ono, što je posle svršio u Sarajevu.

U § 3 ovog odborskog predloga zakona nema druga alineja, koju je on dodao i čitao vaš izvestilac i koja je bila primljena od vas iz vladine većine u Narodnoj skupštini a koja glasi ovako:

»Ako takva zemljišta i šume imaju položaj pomenut u čl. 10 Zakona o beglučkim zemljama u Bosni i Hercegovini od 3-XII-1933 godine, ili ako takva zemljišta i šume leže u blizini letovališta: Pale, Vrelo Bosne i Han Pijesak onda se i za ta zemljišta ima dati ošteta po čl. 10 pomenutog zakona«.

Dakle, gospodo narodni poslanici, ova korupcionistička afera, koja je predmet našeg pretresa, ta upire prstom otvoreno i na našu krivicu, na krivicu Narodnog predstavništva, koje je dozvolilo da jedan ovakav ordinarni lupež, koji se uvukao u poštene redove narodnih poslanika, podvali da se donese takav zakon da, na temelju toga zakona, može zakonito da vrši pljačku. Zato, gospodo, treba da ste svesni i suda odgovornosti i na krivičnom sudu kada bude odgovarao, on će moći lako da kaže: Gospodo sudije, ja sam samo ono dobio, što mi je zakon dao, a zakon je izglasala Narodna skupština i Senat Kraljevine Jugoslavije, i ja vas uveravam da će Husein Kadić sa svojih 10 miliona dinara bezbrižno sedeti bez ikakve kazne, jer ga pokriva zakon, koji ste vi izglasali. Danas posle ove popodnevne diskusije čulo se i počulo kroz kuloare naše Skupštine, da je Husein Kadić već uhvatio maglu preko granice i to bi bilo ništa čudno, jer ja držim da je i to kod nas moguće, da se Husein Kadić kao pametan čovek iza granice komotno smeje ovom pametnom društvu, koje je omogućilo da on ovako postupi.

Gospodo narodni poslanici, isti ovaj Husein Kadić, koji je bio kao narodni poslanik ovako spretan da u pravo vreme, kad je trebalo rešiti ovaj zakon, nastupi kao izvestilac, bez ičijeg ovlašćenja, bez ičijeg odobrenja, taj je isto tako umeo da se nađe u krugu svojih izvesnih prijatelja, pa da zbrine da se na temelju toga zakona sačini i potreban pravilnik,

koji će ove zakonske propise prema njegovim intencijama i dalje da sprovodi i razume se kod izrade toga pravilnika imao je Husein Kadić i te kako odlučne reči. A kad ovome dodamo još i to, da je glavni odbor »Gajreta« u Sarajevu, i to svojom okružnicom od 5 decembra 1933 godine br. 4503 svojim odborima i povereništva Gajretovim napisao sledeće: (da vam pročitam kako je ta okružnica glasila): »Kako nam je poznato, inicijativom Gajretovih radnika, narodnih poslanika, donešen je prošlog leta u Narodnoj skupštini Zakon o izmenama i dopunama zakona koji se odnosi na agrarnu reformu u Bosni i Hercegovini i koji je stupio na snagu. Gospodin ministar poljoprivrede pristao je, da naši narodni poslanici, Gajretovi radnici, izrade sporazumno sa njime pravilnik o proizvodjenju u život toga zakona. Taj pravilnik je već gotov i potpisan, pa ga je glavni odbor Gajretov dostavio pre desetak dana mnogim gajretovim radnicima i prijateljima u Bosni i Hercegovini, da bi se sa njime upoznali svi zainteresovani. Tom prilikom naš je predsednik apelovao na sve naše prijatelje, a naročito na one imućne, koji bi se koristili ovim zakonom, da se prilikom primanja agrarnih obveznica, sete i našeg Gajreta, jer će time učiniti dobro delo i preko Gajreta pomoći naš element i brojnu sirotinju njegovu koja želi da školovanjem dođe do svoje egzistencije.

Povodom gornjeg pisma Predsednika glavnog odbora Gajreta, nekolicina Gajretovih radnika iz unutrašnjosti, predlaže glavnom odboru sledeće:

»Da se svi Gajretovi mesni odbori i poverenici informišu, ko u njihovim mestima ima da dobije obligacije, na osnovu navedenog zakona. Oni bi imali da interesentima sastave i molbe, čije bi formulare propisao Glavni odbor Gajreta. Mesni odbori i poverenici Gajreta, imali bi da predaju te molbe sreskim načelstvima, imali bi da prate i tok molbi, pa kad ove budu dostavljene nadležnim banovinama, da o tome izveste Glavni odbor, a ovaj bi kod pojedinih banovina požurio svršavanje poslova oko izdavanja obligacija; i interesenti bi se mogli obvezati po formularu, koji bi sastavio Glavni odbor, i razaslao mesnim odborima i poverenicima, da će nakon primitka obveznica pokloniti Gajretu 5%. Time bi se izašlo strankama u susret, koje ne bi padale advokatima u ruke, i na taj način i Gajret bi se lepo koristio.»

Dakle, hoću da kažem da sada nastupa treća faza te afere. I Gajret, ona ustanova koja uživa poverenje svih nas, i pažnju celog našeg naroda, i ta ustanova došla je do toga, da se stavi u službu g. Huseina Kadića, jer je g. Husein Kadić potpredsednik te ustanove. (Omer Kajmaković: Nažalost, tačno je to!) I sad, molim vas, podvalio je u Skupštini ono, što sam malo pre prikazao i čime je dokazano da postoji falsifikat, koji se oprati ne može, jer sem onog izveštaja od 14 juna 1933 god., nema nikakvog, kasnijeg izveštaja, koji bi zakonodavni odbor doneo, već postoji nekakvo pismo, koje je napisao sam lično Husein Kadić, a to je falsifikat izveštaja, i treba s tim da se svi saglasimo, i kao nošteni ljudi da zauzmemo protiv toga potreban stav. Može čovek, može Narodna skupština da pogreši, ali ima dužnost i da ispravi svoju pogrešku.

Gospodo, dobro je da vas upoznam, kako su glasili i formulari obveznica, jer je potrebno da i to uđe u istorijat našeg parlamentarizma, jer glavni odbor Gajretov, propisao je kako treba da glase i te obveznice. Iste obveznice, glase ovako:

»Ovim se privoljujem i obvezujem, dati društvu Gajret kao moj prilog 5% od agrarnih obveznica, koje ću primiti za kmetske šume, šikare i pašnjake od ukupnog iznosa dinara koliko bude nominalna vrednost obveznica, sa kuponom 1 aprila 1934 godine. Ovaj prilog ustupiću društvu Gajret putem Gajretovog odbora. Potpis, svedoci i datum.«

Dakle, gospodo, vidi se da je i predlog nesrećnika, nažalost i na našu sramotu, našeg bivšeg druga, Huseina Kadića, u Narodnoj skupštini prošao u onoj formi, kako je on hteo. On je uspeo da obmane ne samo Gajret, već i vlasti, koje su vršile, po postojećim propisima, izvršenje zakona. On je našao da, kad se vršila arondacija onih područja, koja padaju kod banje, da je njegov čardak, neki bezvredni čardak, bio triangelarna polazna tačka, odakle je počelo to glavno središte pod zahvat za najveću procenu. I sada kažem tu stvar treba općenito osuđivati. Ta stvar nije sitnog interesa. To je stvar vrlo krupna. I kad se zna, da je preko šefa Katinića ili načelnika ili sekretara, šta li je, g. bana Drinske banovine bilo u mogućnosti da se diktuje sreskim poglavarima koji su danas pohapšeni. Kada se zna, da je taj šef kabineta Bana iz Sarajeva izvesne intervencije učinio kao šef kabineta Banske uprave i u Beogradu, u Ministarstvu poljoprivrede, požurivao pred Bajram — Bajram je, znate, veliki praznik braće muslimana — pa da ishodi što pre rešenje, tražio je da se što pre izvrši doznaka novca, jer sirotinja čeka da može Bajram da proslavi. (U sali nastaje smeh). I razume se Ministar poljoprivrede hitao je da ne bi braća Muslimani pred Bajram, sirotinja da ne bi bila bez srestava da može Bajram da proslavi. I to mu je uspelo i pare je pridigao.

I sada vidite, gospodo, ja ne znam kako će Ministar poljoprivrede da brani svoj stav — to je njegova stvar — ali kada smo počeli da hvatamo korupciju za rep, uhvatićemo je i za glavu. Moramo da doteramo dotle da se vidi ko je to počeo, ko je to pomogao, ko je to podržavao, i to svi treba da izidu na optužničku klupu. Niko se ne sme da zaštiti ma gde bio i u ma kojoj poziciji i Narodnom predstavništvu bio. Isto tako i oni koji su u administraciji, ma gde bilo, jer ne može da se desi da šef kabineta nešto svršava, a da njegov starešina o tome ništa ne zna. Držim da je to nemoguće i svak treba da povuče konsekvence za svoje čine kao i za svoje propuste. Ne sme niko da se izvuce, ako je kriv.

Gospodo, vama iz većine, iz Jugoslavenske nacionalne stranke, treba da još jednu stvar saopštini. Ja znam, da vi mnogi to i ne znate. Na koncu veliki ste klub, ima vas 285, od kud bi znali, šta se sve kod vas radi. Ali, treba da znate da je Predsedniku vlade g. dr. Milanu Srškiću u ono doba kada se to imalo rešavati, bio stavljen jedan ultimatum, od onih vaših drugova, iz redova vaših 285 članova, od onih vaših drugova iz Bosne i Hercegovine, koji su bili interesovani u zakonu Huseina Kadića i drugova i koji su mu kazali: »Ili ćete taj zakon doneti pred Narodno predstavništvo ili ćemo da istupimo iz partije.« I vi ste, gospodo svi, jedina iznimka je bio g. Salih Baljić, koji nije bio s tim saglasan, vi ste svi to lepo primili.

I zato, gospodo, kažem nemojte da begate od onog dela odgovornosti koji vas tereti, jer vi ste mnogo propustili. Bolje bi bilo, da ste dopustili da izidu, nego što ste dopustili ovako zlo; za koje morate svi odgovarati. (Glasovi: I vi ste glasali, jer je zakon primljen jednoglasno). Nisam, to je falsifikat. Ja ne, moji

drugovi nismo glasali za taj Kadićev zakon.

Dakle, gospodo, potrebno je, kako kažem, da se to utvrdi i da se još jedna stvar konstatuje. Vi ste čitali svi danas u »Politici« da je Okružni sud u Sarajevu glavnog pljačkaša, za agrarne obveznice u Sarajevu, kod koga je nađeno preko jedan milion dinara u zlatu, u vrednosnim papirima i u obveznicama, da je toga čoveka Okružni sud uz kauciju od 100.000 dinara bio pripravan da pusti u slobodu. I da nije državni tužilac uložio apelaciju na Apelacioni sud i da nije Apelacioni sud kazao: ti ne smeš napolje, šta bi bilo, gospodo, danas?! Zar vi ne uvidate i ne shvatate težinu naše očajne situacije?

Sada dolazi pitanje, kako je moguće da sudovi u ovakvoj jednoj krupnoj stvari, za koju se je cela zemlja zainteresovala, gde svi naši državljani drhte, kako će se konačno ova stvar rešiti, da naši sudovi o takvim stvarima ovako šablonski rešavaju? Ja držim, gospodo, da je tome koren u onom nesrećnom paragrafu 110 Činovničkog zakona, koji je onako nesrećno prošle godine protumačen, da ni jedan činovnik, koji je otpušten iz službe, ne sme se žaliti Državnom savetu. I ko zna, sa koje su još strane i kakve sve sugestije ovde vršene? Ja se, iskreno vam kažem, bojim da će i cela ova naša muka, da vinovnike ove velike korupcionaške afere isteramo na čistinu, ostati bez rezultata. Vodiće se istrage, saslušavaće se potrebni i nepotrebni svedoci, gomilaće se akta, razvodiće se činjenice, i na koncu konca: vuk izeo magare, a vi braćo Jugosloveni, trpite i dalje u vašoj srećnoj zemlji ovakve pljačkaše u ovim najtežim prilikama za narod i državu! — Pred tim se stvarima treba zamisliti, gospodo, i ja ću biti slobodan, kao što sam već i kazao, i videli ste da smo u Imunitetnom odboru jednoglasno glasali, da se ova lopuža izbaci iz naših redova i da se preda sudovima, jer držimo da će sudovi nastojati da se zakoni primene kako treba. Kažem, jednoglasni smo u tome bili i vi treba da shvatite, gospodo, da smo mi voljni sa vama u tome pravcu iskreno da saradujemo da se strogo goni korupcija i da svaku vašu plemenitu intenciju pomognemo. Ali vi, gospodo, treba da budete konzekventni i do kraja da idete u tim stvarima, a ne da nam se kaže: slomila se kola na Huseinu Kadiću, jer je bio musliman. Nemajte tako, nego mi našim radom treba da zahvatimo sve redove korupcionaša, pa bili oni vere pravoslavne, katoličke ili muslimanske, i da pokažemo da smo zaštitnici interesa i prava narodnih, zaštitnici državne kase protivu svih pljačkaša, ma koje vere i plemena oni bili. (Uzvići: Tako je!)

Vidite, gospodo, u našoj zemlji mi nismo imali samo ovaj slučaj korupcije, sa beglučkim obveznicama. Ja vam govorim otvoreno, kao drug i ono, što slušam neprekidno iz naroda. Mi smo imali do sada neprekidno očajnu sistematsku pljačku i naših dobrovoljaca, boraca i ratnika, koji su imali, po ranijim zakonskim propisima, da dobiju zemlju. Imate ih na desetine hiljada, koji su zemlju dobili a koji nikada nije bio dobrovoljac, nikada nije imao pravo dobrovoljačko uverenje. Dobio ga je za pare, i za pare je uspeo kod referenta agrarnoga ureda da mu dodeli parcelu. Mi imamo pet do šest hiljada pravih dobrovoljaca, koji još nisu dobili zemlju, oni koji su ratovali, koji su zaslužili i što im je bilo obećano. I ti dobrovoljci se pitaju, kada će oni doći na red. Ono, što je bilo zemlje, davato je onima, koji su imali pare, koji su mogli da podmite, a od izvesnih veleposednika nije se ni oduzimala zemlja, jer su znali i umeli da podmite one funk-

cionere, koji su trebali da sprovedu razgraničenje i sprovedu izvesne zahvate na njihovim velikim posedima u korist dobrovoljaca. Zato, gospodo, vi još ni dan danas nemate regulisano to pitanje agrarne reforme, jer se je od početka neprestano pljačkalo i sada treba raditi u tom pravcu, da i to pitanje jedared dode do svoga oživotvorenja. Žalosno je da su tolike godine protekle a da ti naši dobrovoljci koji imaju prava i uverenja, nisu dobili zemlju, jer tobož zemlje nema. Niko nije ništa do sada preduzeo, da ove korumpirane ljude najuri i da korupcionašima oduzme zemlju, na koju nemaju prava, i da to zemljište stavi na raspoloženje onima, koji imaju na to prava. A to je gospodo, moguće samo zato, što se kaže, da mi Narodno predstavništvo, toleriramo korupciju. Zato, gospodo, treba da se to pitanje potpuno zahvati i da se pravilno i pravedno reši.

U sarajevskoj aferi, gospodo, imate ovu konstataciju, da je za pukih 90 hektara zemlje, izvršena procena sa 21.251.171 dinar, za pukih 90 hektara loše zemlje! (*Mihailo Jevtić*: To je skandal!) Prava procena za istih 90 hektara, koja je izvršena — a ja ni u tu pravu procenu ne verujem, i ta je lažna — ona iznosi 1.570.019 dinara. Isplaćeno je dakle više za skoro 20 miliona dinara. K tome dolaze isplate dospelih kupona sa 5 miliona dinara. To je sve svršeno, gospodo, i kad su vlasti došle da zahvate tu stvar, šta su našle? Našle su, gospodo, da je kod agrarnog referenta nađeno 720.000 dinara obveznica, kod penzionisanog agrarnog direktora nađeno je 950.000 dinara agrarnih obveznica. A kad vam, gospodo, kažem da je taj direktor tast šefa kabineta Bana Drinske banovine, onda ćete razumeti, zašto se imalo takvog uspeha u sprovođenju te stvari. Kod jednog mladog advokata, koga sam malo čas spomenuo, nađeno je preko 1 milion dinara raznih vrednota, kod šefa mesne kontrole nađeno je mnogo novaca i obligacija sakriveno u podrumu. Dakle, gospodo, ta afera pokazuje, kao što vidite, samo jedan teški sistem. Vi nemojte da mislite, da je to samo jedna zasebna izlučena korupciona afera, to je gospodo sistem, kako se kod nas pljačka naša zemlja. Vi ste mogli da čitate pre neki dan, da su u Zagrebu kod poreskog ureda pronašli, da se krađu prihvodi grada Zagreba, još od 1924 godine na ovamo. Sad su to tek pronašli, a razume se, u pitanju su teški milioni, koje siroti narod, siroto varoško pučanstvo teško slaže da dade državi, da dade svome gradu, a ovo se tek sad posle toliko godina otkriva, i sad se tek dolazi do konstatacije korupcije. A kad vam kažem da je finansijska direkcija, kuća uz kuću, i da ona vrši nadzor, i kad se zna da je Banska uprava kuća uz kuću, koja takođe vrši nadzor, onda nije samo kriv poreski ured, krivi su i svi nadzorni organi i treba ih sve povući na odgovornost za propust u njihovoj službi. To je pravedno i pošteno.

Gospodo, vama je poznato, da je korupcija cvetala u ranija vremena možda još sa boljim uspehom. Ko zna kako je nestao ratni plen, ko zna kakve su bile strahote korupcije kod primanja reparacija, ko zna, kakve su bile korupcije kod zaključivanja raznih zajmova i kod sekvestriranja raznih imanja, taj zna da je to zlo kod nas ukorenjeno. I zato je vreme, gospodo, da se to pitanje reši potpuno a mi smo to pitanje pokretali i ranije, to pitanje pokretali su takođe i senatori, ugledni naši drugovi. Ali šta je fajda, niko za to ne mari. Kaže se, da imamo Krivični zakonik, po kome odgovara i podmićeni i onaj koji

podmićuje, ali pitam ja vas, koliko ste čitali osuda po tome Krivičnom zakoniku, da su bili sudeni radi korupcije i koliko je njih bilo osuđeno te — sa kojim kaznama. Zar se ne sećate one očajne i strašne korupcije i afere sa benzinom, kad je jedna hemičarka bila merodavna na sudu, da uveri sud da to nije bio benzin. I sud je poklonio vere tome veštaku, toj ženskoj. U pitanju je bilo 60 miliona zlatnih dinara, koje je trebala da primi ova jadna, bedna i očajna naša ofadžbina, a 60 miliona zlatnih dinara, znači jednu milijardu današnjih dinara, i kad bi ta milijarda dinara bila u našem budžetu, ne bi bilo potrebno ministru finansija da traži novo opterećenje naše privrede koje sada traži. Ali, gospodo, sudovi su našli da nema krivnje radi toga šverca benzina ni do koga, svi su rešeni krivice i opet je: izeo vuk magare, a ti Jugoslavijo trpi i dalje. To ukazuje na okolnost, da mi u današnje vreme nemamo dovoljno zakonskih propisa, koji će zaštititi državu od pljačke njene i narodne imovine. Zato je, gospodo, preko potrebno, ako želimo da budemo konzekventni ovoj ideji, i da je pravilno u životu naroda rešimo, da donesemo zakon o korupciji. Zakon o korupciji treba da ima i retroaktivnu snagu, da zahvati i ranije lupeže, koji su krali ovu zemlju, narod i našu državu, i da dođu pod odgovornost svi bez obzira, jesu li oni u izvesnim privrednim krugovima ili parlamentarnom krugu, ili na odgovornim položajima u vladi ili u penziji. Mi to, gospodo, moramo tražiti, i ova se diskusija može završiti samo onda pravilno, ako je završimo sa takvim zahtevom.

Molim vas, gospodo, ja ću biti slobodan, da vam stavim jedan predlog, a na vama je, koji ste glasali Huseinu Kadiću ovaj zakon, da i ovaj moj predlog rešite. Ja vam skrećem pažnju na to, da moramo da čuvamo obraz pred narodom i da, gospodo, ispravimo grešku, koja je ranije učinjena od strane Narodnog predstavništva vašom krivnjom i zato predlažem da Narodna skupština primi ove rezolucije:

1 — Pošto su učestale afere sa mnogim utajama i prevarama na štetu države i narodne imovine, ne samo kod agrarnih ureda, nego i kod poreskih uprava u zemlji, što upropašćava državni prihod, a ujedno nanosi štetu državnom ugledu (Čuje se: To je već Vlada kazala) to se poziva Kraljevska vlada, da u roku od 15 dana, predloži Narodnoj skupštini na rešenje, kao hitan, zakonski predlog protivu korupcije, koji zakonski predlog mora predvideti najteže kazne, uz najbrži postupak, pred posebnim vanrednim sudovima za progon korupcije;

2 — U cilju da se, povodom korupcije sa agrarnim obveznicama u Sarajevu, utvrde sve nepravilnosti i zloupotrebe organa agrarnih ureda u zemlji, Narodna skupština izabira Anketni odbor od 15 članova, sa nalogom da izvrši anketu po svima agrarnim uredima u zemlji i u roku od dva meseca da podnese izveštaj.

Gospodo, ja sam smatrao potrebnim da vam skrenem pažnju na ove potrebne i važne činjenice, a na vama je da rešavate. Primite li ove rezolucije ispravili ste grešku glasajući za zakon Huseina Kadića. Inače na vas pada sva odgovornost.

Potpredsednik Dragutin-Karlo Kovačević: Ima reč g. Stjepan Bačić.

Stjepan Bačić: Gospodo narodni poslanici, u vezi sa ovom sarajevskom aferom, pridružujući se predlozima rezolucija predgovornika dr. Metikoša, nadam se da će ova Skupština imati kuraži da te rezolucije

izgласa. Jer u slučaju da te rezolucije ne izgласa, došli bi mi u položaj da se cela ova diskusija protumači tako, kako su se tumačili u Americi postupci svih velikih korupcionista koji su putem svoje štampe, putem žute štampe naručivali galamu, naručivali male afere kako bi velike korupcije i velike afere prikrili. Gospodo, vi ćete doći u opravdanu sumnju da tom galamom u ovoj jednoj velikoj aferi zabašurite niz onih velikih korupcija i afere od 1919 god. do danas za koje javnost zna i o kojima vodi računa. Ja i moji drugovi imamo zadatak nadalje da upozorimo Kraljevsku vladu da drugim načinom zakonodavne tehnike onemogućiti da pred Narodnu skupštinu dolaze ovakvi zakoni o kojima Narodna skupština u suštini nema pojma i koji omogućavaju zakonsku legalnu korupciju. Ja sam uveren da je istinito ono što je naš predgovornik drug Metikoš kazao da će naš bivši poslanički drug Husein Kadić imati mogućnosti, da se lako odbrani kod suda, jer njemu ovako donet zakon omogućava da ove prevare izvrši. Gospodo, u isti čas moramo biti svesni toga da se istodobno mnogim drugim zakonskim propisima pa i samim budžetom i finansijskim zakonima i svima zakonima u kojima se radi na privrednim pitanjima, donose ovakve i slične zakonske odredbe koje omogućavaju da se izvrši ovakva zakonska legalna pljačka. I šta vidimo gospodo, vidimo da Narodna skupština ne radi mesec, dva i tri, pa i četiri meseca i sastane se da pretrese bilo kakvu konvenciju ili kakav zakonski predlog ili reformu kakvog privrednog pitanja, ili da pretrese budžet u roku od nekoliko dana, ili da pretrese finansijski zakon u roku od nekoliko sati i u tim svima zakonima i svima zakonskim predlozima, posebno u finansijskom zakonu, kojim se vrši odobravanje raznih ministarskih naredbi, ima ustanova i zakulisnih motiva o kojima ni sama gospoda ministri ne znaju kakva im je svrha i motiv i kakav će efekat imati kod primene u život.

Ja sam kao član mnogih zakonodavnih odbora bio svedok na kakav se način zakonski predlozi pretresaju i kako se primaju. I ovaj zakon jedan je dokaz zato. Dogadalo se da se zakonski predlozi, koji izlaze pred zakonodavne odbore u niima i ne pretresaju a iz jednostavnog razloga, što niti se svi članovi odbora o niima obaveštavaju ili što se mnogi pozivu i ne odzivaju i tako ostane samo referent odnosno sam izvestilac ili pojedini članovi toga zakonodavnog tela, da sa odnosnim referentom ministarstva, ili bez njega, usvoje zakonski predlog za koji niko, pa često ni sam ministar, ne zna odakle potiče, koji mu je motiv i koji je taj kome on pogoduje. Dogada se dalje i to da jedan zakonski predlog bude svestrano pretresen u zakonodavnom odboru, pa se u poslednjem času ovde u Skupštini donosi taj zakon, a naši drugovi u Skupštini imaju prava da kritički rasmotre odborske izveštaje. Međutim, šta se dogada? Svi ti izveštaji odborski budu razdeljeni članovima skupštinskoga plenuma u poslednjem času, često puta čak i pošto dotični zakonski predlog bude izgласan. I sada se ja pitam, gospodo, da li je moguće da ovo zakonodavno telo pravilno funkcioniše, da pravilno ceni te zakone i da o tim zakonima vrši onakvu diskusiju i onakvu kritiku kakva je potrebna da se oni pravilno donesu.

Gospodo skrećem vam pažnju da je glavni krivac za ovako nedovoljno donošenje zakona, za tu bezuvetno pogrešnu zakonodavnu tehniku, Kraljevska vlada koja ne voli da radi sa Skupštinom i koja iz-

begava kritiku svojih zakonskih predloga, specijalno glasanje i diskusiju u plenumu. Jer kad bi mi svaki zakonski predlog pretresali ovako, kao što je naprimjer danas pretresen predlog Imunitetnog odbora, onda bi imali dovoljno vremena da se sa tim zakonskim predlozima upoznamo, onda bi imali dovoljno vremena da proučimo odborski izveštaj i onda bi imali i vremena i mogućnosti da ispitamo, kakva je pozadina tih zakonskih predloga. Jer, gospodo, najviše se plaćka onda kad javnost ostanu neobaveštena. Ko naprimjer zna šta sadrži budžet? Mi u Skupštini nemamo prilike da o tome povedemo diskusiju, da dohijemo obaveštenja o pojedinim njegovim stavkama. Mi smo svedoci da se budžet pretrese u Finansijskom odboru, pa se u načelu mnogo priča, a kad dođe do toga da se vrši kritika pojedinih stavova budžeta, pojedinih njegovih odredaba, onda niko nema ni pojma o njima, ne zira se šta te stavke i šta pojedine partije budžetske sadržavaju, da li su potrebne i koji su pogodivaoci tih raznih partija rashoda. A šta bi tek imao da kažem o Finansijskom zakonu koji je naprimjer prošle godine bio izglasan noću između 3 i 4 časa, u roku od jednoga časa, a da niko ni u Finansijskom odboru, jer tamo nije bio ni pretresen, a ni u Skupštini, u plenumu, nije imao prilike ni vremena da proveriti šta njegove odredbe donose i da li su zahtevi Ministra finansija da mu se odobre izvesne finansijske uredbe, na zakonu osnovane. Događalo se i pričalo se, da na taj način razni činovnici i činovničiči, razni protekcioniši u ministarstvima iznašaju sebi razna nameštenja, razne zaslužbe, često puta paralelne troduple i četveroduple plate, donoseći razne amandmane i razne odredbe u Finansijski zakon i to se sve ovde u Skupštini izglasava. Sve ovo, gospodo, upravo krnji ugled ovoga Zakonodavnoga tela i meni je čast u ime mojih drugova napomenuti to i upozoriti Kraljevsku vladu i Predsedništvo Narodne skupštine da nodu drugim putem, drugom praksom, jednom praksom koja je dostojna jednog Narodnog predstavništva.

Ne mogu, gospodo, da mimoidem u ovome času kada se raspravlja ceo kompleks tih koruptivnih pitanja i jednu vrstu korupcije koja se vrši na najosetljivijem delu našega naroda, na narodnoj duši, a to je korupciju pomoću štampe. Mi smo, gospodo, bili oni koji smo od početka saziva Narodne skupštine zastupali gledište da je vreme da štampa bude slobodna da se digne cenzura štampe, da ona bude jednaki izražaj javnoga mnijenja državih prilika u zemlji, koli ekonomskih potreba toli i duševnog strujanja i političkog kretanja. I Kraljevska vlada, uprkos mnogih obećanja koja daje svake godine, ne samo da nije izvršila kretanje u liberalnom pravcu da štampi dozvoli izvesnu slobodu, nego je metodski pokrenula i iskorišćava sve mere protivu slobode štampe putem svojih ustanova državnih tužioca i cenzora, tako da je ta štampa iz javnog organa savesti pretvorena u žutu štampu, u štampu koja tu javnost truje, koja truje i ono malo morala što je našem narodu ostalo. Jer, gospodo, ugušenjem slobodne misli, slobodne kritike, posebice u ekonomskom pogledu, ugušenjem posebice u političkom pogledu, dovedena je štampa u jedan položaj ili da prestane da izlazi, da se odreže, ili da se prilagodi novim prilikama. To znači, da je ona štampa koja je htela ostati slobodna propala, a ona štampa koja se morala prilagoditi radi kapitalizma, koja se nije mogla odreći, da je ta štampa primila sa tim načinom mesto slobodne kritike i javne

savesti i javnoga mnjenja, da donosi samo ono što je moglo razorno delovati na naše društvo, da je donosila sitne društvene skandale, familijarne stvari, razorne poglede o našim društvenim i ekonomskim pogledima. I u toj štampi mogli smo više čitati o komunizmu, o Rusiji, o svemu drugom samo ne o teškim problemima našim, o našim ekonomskim problemima. Sve što je režimu nepoćudno bilo da se iznese, bilo ekonomska, bilo društvena bilo politička kritika, to se sistematski ugušivalo. I ta štampa nije u stanju da na ovaj način, pod takvom knutom državnog tužioca, daje javnosti ono se od nje zahteva.

Ja bih spomenuo samo jednu činjenicu, da ta štampa donosi kilometarske stupce o raznoraznim društvenim aferama i truje tako društveni moral, a ta štampa nikad ne donosi kretanje političko. Naprimjer o našoj stranci koja je u svome pokretu bila u stanju da zatalasa 80% pučanstva maloga čoveka i na osnovu čega uživa simpatije 90% pučanstva Jugoslavije, ta štampa nije ni jednom rečju registrovala kretanje naše stranke, kao i kretanje našeg političkog života u unutrašnjosti. Ali u isto vreme ta štampa imala je vremena da o svima sitnicama javnog života i o svima činjenicama povoljnim režimu, piše na stupce i stupce.

Mi moramo biti svesni da je došlo vreme da se toj štampi dade sloboda, da joj se dade mogućnost da ona može registrovati sve činjenice našeg javnog života, javno i objektivno, jer će inače ta štampa poslužiti onome protiv čega se mi borimo, a to je baš samoj korupciji.

Dozvolite mi, gospodo, konačno da spomenem još jednu činjenicu, kako je Kraljevska vlada sistematski išla zatim da uguši svaki slobodan glas i da putem štampe korumpira javnost. U toku zadnje dve godine u našoj javnosti u provinciji pojavilo se sijašet provincijskih listića, koji ne služe ni čemu, jer ih niko ne čita i oni nisu izraz javnog mnjenja, nego služe reklamni režima i pojedinih ličnosti, kultu pojedinih ličnosti i ta štampa uživa finansijsku potporu pojedinih finansijskih magnata i raznih državnih fondova. Imade u našim redovima drugova koji su predstavnici takve štampe koja uživa subvenciju i koja troši državni novac i koja vrši korupciju, sve to iz ličnih pobuda. Dozvolite mi da sa ovoga mesta u ime svojih drugova podignem glas protiv ovakvog rasipanja novca državnog, protiv takve korupcionisane štampe.

Gospodo, ako ne povedemo računa o takvim situacijama koje smo ovde spomenuli ja i moji drugovi, cela će diskusija ostati kao ona kiša u Sahari, neće imati delovanja ni u javnosti, ni kod nas lično od ove diskusije. Nemojte misliti da mi, koji smo ovu aferu potstakli u diskusiju, da ćemo je posle pustiti na miru, jer kad smo mi tu korupciju uhvatili za gušu, imaćemo snage da tako produžimo tako dugo, dok vi iz većine u Kraljevskoj vladi nećete povesti računa o tome. Ja ću glasati za ovaj zakonski predlog.

Potpredsednik Dragutin-Karlo Kovačević: Ima reč g. dr. Vlada Stanišić.

Dr. Vlada Stanišić: Gospodo narodni poslanici, u diskusiji o jednoj žalosnoj i zločinačkoj aferi koja se odigrala u Sarajevu sa beglučkim obveznicima, od strane nekih predgovornika, ja držim nesmotreno i nenamerno, uvučena je u diskusiju jedna naša velika, dugogodišnja i preko potrebna kulturna institucija, koja već 30 godina i u kulturnom i u nacionalnom pravcu

deluje u onom delu našeg naroda koji pripada muslimanskoj veroispovesti, koji stanuje na teritoriji bivše Bosne i Hercegovine. Na čelu uprave toga društva stoji čovek koji je takode bio pitomac toga udruženja, Gajreta, i koji je kao izraden nacionalista na Dobruđi i na Solunu izlagač svoj život za oslobodenje našeg naroda i za stvaranje naše države, (Aplauz i odobravanje), i ne može niko sumnjati da bi takav čovek mogao nastojati da se jedan zakon koji je donet u Narodnoj skupštini, kojoj on ima čast da bude potpredsednik, bude rdavo primenjen i da kao takav radi da bi radi društva, čiji je on predsednik, taj zakon bio izigran. (Dr. Metikoš: Sta je tamo g. Husein Kadić?)

Husein Kadić bio je potpredsednik toga društva; ali čim je otkrivena ta stvar i pre nego što su vlasti postupile, njemu su vrata toga društva bila zatvorena, i on je bio prisiljen na ostavku u Upravi društva. Stoga gospodo, ja žalim da se ta tako potrebna i velika naša institucija, kao što je Gajret, potrže u ovu diskusiju koja se vodi o jednoj prljavoj aferi. Iz onoga što je pročitao dr. Milan Metikoš i one okružnice ja ne vidim ništa što bi tu korupciju uvećalo i što bi moglo da baca mrlju na Gajret. Od kad postoji agrarna direkcija i agrarno pravni otdsek u Bosni i Hercegovini, koji likvidira pravne sporove, uvek je bilo nepravilnosti, bilo je pljačke, kako od onih, kojima su vršili isplate po presudama, tako i od onih, koji su po njima intervenisali. Gajretovi predstavnici izradili su jedan cirkular i u tom cirkularu obraćaju se podružnicama i pododborima, i traže od njih da razviju što veću agitaciju kod onih koji očekuju obveznice, te da koristeći tu priliku učine, da se i te strane doprinese nešto za Gajret, da bi on mogao što više učiniti u radu na svom programu. Ja tu gospodo, ne vidim ništa što bi moglo bacati mrlju na Gajret, i žalim, kao što rekoh, što se ta institucija uvukla u ovu prljavu aferu.

Gospodo, g. dr. Milan Metikoš u svome govoru spomenuo je i to, da su neki narodni poslanici iz Bosne i Hercegovine, izuzevši samo g. Saliha Baljića, stavili nož pod grlo tadašnjem Predsedniku Ministarskog saveta g. dr. Milanu Srškiću, da neće ostati u stranci ako se takav zakon ne izglasa. (dr. Milan Metikoš: To je istina, pitajte vaše muslimanske poslanike.)

Gospodo, pošto sam i sam iz Bosne i Hercegovine i pošto sam se razgovarao sa mnogim svojim drugovima poslanicima muslimanima i nemuslimanima iz Bosne i Hercegovine, mogu da demantujem to što tvrdi g. Metikoš, i da kažem, da se to nije desilo nikad (dr. Metikoš. To je istina, i to ne možete demantovati. — Aplauz od strane poslanika iz Bosne i Hercegovine.)

Sad, gospodo, dozvolite mi da predem na samu stvar. U jednodušnosti koju pokazuje, po pitanju izručenja sudu narodnog poslanika Huseina Kadića, kako sam Imunitetni odbor tako i Narodna skupština u svome plenumu, vidim dve dobre stvari, i to prvo, da ovo telo po pitanjima povrede morala i povrede dostojanstva ovoga doma, istupa odlučno i bez izuzetka. Drugo, da se želi zajedno sa javnim mnjenjem da se u ovom hajdučkom napadu na državnu imovinu kako od strane lakomislenih pojedinaca, tako i od strane nekoliko državnih organa krivci svi do jednoga pohvataju bez obzira na njihov politički i socijalni položaj, i da će se svi predati u ruke suda. Ovo i ovakvo držanje Narodne skupštine brzo će naići na priznanje u našoj javnosti, i biće osim toga zapaženo i od onih sudskih organa koji po ovoj stvari vode isledenje, i koji će po ovoj stvari suditi.

Ova jednodušnost Narodne skupštine pokazuje da se očekuje i želi primerna primena zakonske strogošći prema svima i svakome koji su upleteni u aferu sa sarajevskim beglučkim obveznicama. Kad Narodna skupština po ovoj stvari izručuje sudu jednog svoga poslaničkog druga, onda ona ujedno traži da budu povučeni na odgovornost i svi drugi koji su u tu aferu umešani. (Uzvici: Tako jel!) Državni tužilac i isledni sudija posle svoga stava Narodne skupštine imaju da učine samo ono, što je nedavno učinio njihov drug u Bajoni. Jer, gospodo, samo tako, ako se ova stvar potpuno rasvetli i ako ne budu odgovorni samo neposredni učinioci, nego ako se povuku na odgovornost i oni koji su omogućili ovima, da takav posao vrše, time što nisu bili na visini svoga položaja odnosno time što su pokazali nemarnost u zaštiti državnih i fiskalnih interesa, samo tako će se dati puna satisfakcija ograničenoj pravdi i biće tek onda stišana opšta uzrujanost koju su ova afera i ovaj kriminalni slučaj provocirali. (Tako jel!) Forum pravde predstavlja najviše dostojanstvo samo tada, ako ne pravi razliku između onih koji pred njega dolaze i onih koji treba pred njega da dodu.

Narodni poslanik Kadić drznuo se kao član ovoga Doma uprkos položene zakletve da nanese državi štetu od 12 miliona dinara. On ima i treba za to da odgovara. A da bi on mogao da to izvrši, on je morao da miti i da organizuje sve one koji su po toj stvari imali da donose odluke i da rešavaju. I on je u tome uspeo, jer je ošteta išla u milione. On je raspolagao milionima i mogao je da miti i da organizuje ne samo prvostepene agrarne vlasti, nego mogao da podmiti i drugostepene vlasti kao što su agrarni otdsek i finansijsko odeljenje Banske uprave, pa čak da podmiti i mesnu kontrolu pri Banskoj upravi. (Dr. Milan Metikoš: Ne ma nigde poštenog čoveka! Graja. — Uzvici: To je žalosno za funkcionere.) Ali, gospodo, pri celoj ovoj stvari najčudnije je to da naredbodavac za isplatu obveznica i kupona, a to je g. Ban Drinske banovine. . . . (Uzvici: Sta je on kriv?) Čučetel! (Kosta Aleksić: Da čujemo šta je on kriv) — Veliki žagor.) Kazaću. On kao naredbodavac pridržao je sebi pravo da, i kad on nije prisutan u sedištu svoje banovine, niko ne sme izdati nalog za isplatu sa blagajne preko 100.000 dinara, osim njega. To znači da je on verovao samo svojoj savesti. Medutim, on je potpisao i izdao naredbu, kojom se isplaćuju milioni u obveznicama i u gotovom novcu. (Uzvici na krajnjoj desnici: Tako jel — žagor.) Krivica gospodina bana leži i u tome što je on ujedno i poslednja instancija u svim agrarnim sporovima i kao takav, on je morao videti da se ovde čine isplate samo sedmorici interesenata, i to u visini millionskoj. (Kosta Aleksić: Nije on kriv!) Jeste, on je morao da vidi. (Velika graja): On je morao videti i to (Milivoje Isaković: On je video!) Nije video inače bi dao svoj veto, i ne bi dao isplatu. Gospodo, on je morao videti kao naredbodavac i poslednja instancija, da se ovde radi o jednoj strahovitoj proceni koja ni blizu ne stoji u srazmeri sa stvarnom vrednosti zemljišta. (Milivoje Isaković: Video je i izvestio i stao na put). U Drinskoj banovini nema slobodne zemlje koja bi se mogla po dunumu ceniti ni sa 5 hiljada, a kamo li sa sedamnaest i osamnaest hiljada dinara po dunumu. (Milivoje Isaković: to je lično shvatanje, to je lično obračunavanje! — Graja — Miloš Dragović: Prljave stvari nisu razračunavanje!)

Nemojte se, gospodo, buniti, ja iznosim fakta.

(*Milivoje Isaković*: Samo ne lično!) Gospodo, ima još razloga koji utvrđuju njegovu krivicu! (Graja). Ove su se isplate činile, gospodo narodni poslanici, sve po presudama donešenim u roku od mesec dana, a po zakonu od 12 avgusta 1933 godine, dok po zakonu beglučkom od 1928 godine imade još preko 500 presuda koje godinama čekaju naredbu bana Velje Popovića, da se isplate. (Pljeskanje kod opozicije — Graja —). Gospodo, ja se čudim da pored svega toga, pored sve te nemarnosti i nepažnje u najmanju ruku nehata g. bana, on još sedi na svome položaju. (Tako je! — Pljeskanje kod opozicije — *Miloš Dragović*: Gde je Vlada?)

Gospodo i braćo, državi je pričinjena šteta! Krivci se moraju naći i privedi kazni. (Uzvici: Tako je!) Narodna skupština svojim današnjim glasanjem izvršice svoju dužnost. Reč imaju sud i Vlada, a ja verujem da će i oni postupati kako treba. (Pljeskanje).

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Reč ima radi ličnog objašnjenja g. Salih Baljić.

Salih Baljić: Gospodo narodni poslanici, u svome govoru naš poslanički drug g. dr. Milan Metikoš spomenuo je pismo ultimativnog karaktera, koje su pisalo uputili neki narodni poslanici, podrazumevajući tu muslimanske narodne poslanike, koje ja nisam potpisao. To je dalo povoda predgovorniku, našem drugu g. Stanišiću, da je pitao poslanike muslimane i da su mu rekli da takvo pismo ne postoji. Gospodo, u momentu kad je Ministar inostranih dela g. dr. Jevtić u sobi g. dr. Hasanbegovića, potpredsednika Narodne skupštine, održao s nama, delegatima ovoga Parlamenta za Poljsku, konferenciju, na kojoj konferenciji smo se porazgovarali o našem putu, tada je ponudio g. dr. Hasanbegović meni jedno pismo ultimativnog karaktera, da ga potpišem (Pljeskanje). To pismo odnosi se na rešenje beglučkog pitanja, pitanja u vezi kad se imao da donese zakonski predlog o rešavanju agrara u Južnim krajevima naše zemlje. Ja sam, gospodo, kazao, pošto su samo ovde muslimani potpisali, smatram da nije ovo politički, radi čega sam odbio da ja potpišem, jer bi to značilo, muslimanska rabota ponovo. Tražio sam, ako se neće rešiti ova stvar: da se iznese u klubu, da pretstavku potpišu i drugi poslanici iz Bosne i Hercegovine, a ako i tada ne ide, onda ćemo poduzeti dalji korak. Ja, kao stari narodni poslanik, znadem da treba prvo podneti zakonski predlog, i ako ne htédne primiti Vlada, onda možemo poduzeti daljne mere. Ja nisam očekivao da će neko uzeti reč o tome pitanju, i da će moje ime uplesti možda i dobronamerno u tu stvar.

Izjavljujem da se moje nepotpisivanje prenelo u kuloare Narodne skupštine, kako dr. Hasanbegović vodi muslimansku grupu, da okupi muslimane, i da to meni nije uspeo, i da sam ja ostao po strani. U Bosni i Hercegovini čuli su da sam jedini ja, koji nisam hteo to da potpišem, traženje donošenja beglučkog zakona, i da sam čovek slabić, a da su ostali pokazali kičmu i podigli čelo u Beogradu. (Pljeskanje).

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima reč g. dr. Milan Metikoš, radi ličnog objašnjenja.

Dr. Milan Metikoš: Ja sam, gospodo, samo mimogred spomenuo ono pismo ultimativnog karaktera koje su uputili poslanici muslimani g. dr. Sršiću.

Hteo sam da vas 285 narodnih poslanika upoznam sa onim, što vi neznate. Vi ste, međutim, smatrali potrebnim da reagirate na to, i moj drug i prijatelj dr. Vlada Stanišić smatrao je potrebnim sa ovoga mesta da me demantuje. Međutim ja mislim da je svaki od nas poslanik ovde zato da služi istini, a ne da se lažima brani niti da se lažima optužuje. Ja sam činjenicu, koju sam čuo primio kao činjenicu i vama je kao činjenicu saopštio. Ja znam, gospodo, samo to da se u vašim velikim i snažnim redovima, velike vladine partije, od 285 poslanika, danas nalaze razne grupe, pa sam znao i to, da se među njima vodi i jedna specijalna muslimanska grupa. Ja nisam imao nikakve nakane da diram naše muslimane, jer stojim na načelu narodnoga jedinstva i za mene ne postoji nikakva razlika u tome, jesu li oni muslimani ili druge vere. (*Rista Dokić* upada).

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Opominjem g. Dokića, da ne upada govorniku u reč.

Dr. Milan Metikoš (nastavlja): Vas je g. Dokiću u vašem klubu 285 narodnih poslanika i vi ste svi glasali za ovaj zakon koji je predložio Husein Kadić i treba da se stidite toga! Dakle, gospodo, ja sam hteo da kažem da nikako nisam imao nakane da našu braću muslimane napadam, nego sam pomenio Gajret samo u toliko, da kažem da ona lopuža, koji je obmanuo Narodnu skupštinu i Senat, da je obmanuo i Gajret, jer mu je bio potpredsednik. I kada sam to kazao, tražio sam anketu, da na taj način isteramo sve krivce, i one, koje sud neće smeti da zahvati, da ih zahvati Parlamentarni odbor, da zahvatimo sve ono što se mora zahvatiti. A, drugo, treba da znate, u stenografskim beleškama tačno stoji ko je glasao za taj zakon Huseina Kadića. Moram da vam kažem da Milan Metikoš nije glasao, da nije glasao ni dr. Bačić ni dr. Nikola Kešeljević, da nije glasao ni Živan Lukić, ni Dragutin Perko, ni Josif Stazić, ni Svetislav Hodera — ni jedan nije od nas glasao, a vi ste svi glasali! (*Sv. Hodera*: Nisam ni ja glasao!) To sam imao da kažem da se samo razumemo. (Odobrovanje kod opozicije).

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Gospodo sa vašim pristankom zaključiću današnju sednicu. Pošto je po Poslovniku četvrtak određen dan za interpelacije, to predlažem ovaj dnevni red:

1 — Pretres interpelacije narodnog poslanika g. dr. Stjepana Bačića na g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o teškim prilikama radnika Oroslovske tekstilne fabrike;

2 — Pretres interpelacije narodnog poslanika g. dr. Stjepana Bačića na g. Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o uposlenju stranih radnika u našoj industriji i trgovini;

3 — Produženje pretresa izveštaja Imunitetnog odbora, koji je danas bio na dnevnom redu o izdavanju sudu narodnog poslanika Huseina Kadića; i

4 — Izbor Odbora za proučavanje zakonskog predloga o izmenama i dopunama Zakona o državljanstvu.

Prima li Narodna skupština predloženi dnevni red? (Prima)

Narednu sednicu zakazujem za sutra posle podne u 16 časova, a današnju zaključujem.

u 16 časova, a današnju zaključujem.

P R I L O Z I

NARODNA SKUPŠTINA
Kraljevine Jugoslavije
Administrativni odbor
Br. 75
8 februara 1934 god.
u Beogradu

NARODNOJ SKUPŠTINI

Administrativni odbor Narodne skupštine izvršio je preko svoja tri člana pregled računa Narodne skupštine za vreme od 8 oktobra 1933 godine do 16 januara 1934 godine zaključno i na osnovu § 128 Zakona o poslovnom redu u Narodnoj skupštini ima čast podneti svoj izveštaj o nadenom stanju.

I O stanju kase:

Da je po dnevniku kase za budžetsku 1933/34 godinu naden ostatak u Din. 2,670.497,59 koji se nalazi u kasi u sledećoj moneti:
a) u gotovom novcu Din. 2,296.197,59
b) u privr. izdacima Din. 374.300.—
Svega din. 2,670.497,59
i da je prema ovome stanje kase ispravno.

Prilaže se pod /1 izvod primanja i izdavanja iz koga se vidi stanje i po mesecima.

Izvršen je pregled dokumenata primanja i izdavanja i naden je, da su dokumenta ispravna i pokazane sume u dnevniku kase pravilno uknjižene.

II O stanju partijalnih računa:

Po kreditu za 1933/34 godinu od 1 aprila 1933 do 16 januara 1934 godine odobreno je i primljeno Dinara 28,208.628,50 a utrošeno je za ovo vreme :

a) na narod. poslanike Din. 21,711.341,92
b) na osoblje N. skupšt. „ 2,568.821,20
v) na materijalne trošk. „ 1,747.118,58

Svega utrošeno Dinara 26,027.281,70
i da je ostalo za 17 januara 1934 godine 2,181.346,80
Prilaže se pod /2 pregled odobrenog, izuzetog i utrošenog kredita i po pozicijama.

III Po depozitnim sumama:

Na dan 16 januara 1934 godine naden je gotovine: Dinara 489.150,79
Prilaže se pod /3 izvod iz koga se vidi čiji su depoziti.

Kada se saberu ostaci ovih partijalnih računa i to:
1) Po kreditu za 1933/34 god. Dinara 2,181.346,80
2) Po depozitima Dinara 489.150,79
Iznosi isti ukupni ostatak u Dinara 2,670.497,59 koji je pokazan i po dnevniku kase.

Prema ovome i sume partijalnih računa su ispravno pokazane.

Administrativni odbor u sednici svojoj od 8 - II 1934 god. primio je ovaj pregled računa kao ispravan i s toga mu je čast predložiti Narodnoj skupštini da izvoli dati razrešnicu naredbodavcu i računopolagačima i za pregledane račune od 8 oktobra 1933 do 16 januara 1934 godine zaključno, pošto su pregledani računi do 8 oktobra 1933 godine odobreni od strane Narodne skupštine na sednici 58 redovnog sastanka od 19 oktobra 1933 godine.

Za sekretara
Član odbora,
Mustafa A. Mulalić s. r.

Pretsednik
Administrativnog odbora,
Vasilije Trbić s. r.

NARODNA SKUPŠTINA
Kraljevine Jugoslavije
Odbor za molbe i žalbe
Br. 7084
20 februara 1934 god.
u Beogradu

NARODNOJ SKUPŠTINI

Odbor za molbe i žalbe Narodne skupštine primio je preko Gospodina Pretsednika Narodne skupštine predlog zakona o izvanrednom priznanju dosmrtno penzije Andreju Gabrščeku, književniku i novinaru u Ljubljani, koji je Senat Kraljevine Jugoslavije usvojio na svome IV redovnom sastanku od 24 novembra 1933 godine. Proučivši kako sam zakonski predlog, tako i podneti materijal, na osnovu koga je ovaj zakonski predlog donet, Odbor ima čast predložiti Narodnoj skupštini, da ovaj zakonski predlog izvoli usvojiti, bez ikakvih izmena, onako kako ga je Senat Kraljevine Jugoslavije usvojio.

Za izvestioca Odbor je odredio g. Miloja Sokića.

Sekretar,
Živko Danilović s. r.

Potpretsednik,
Miloje M. Sokić s. r.

Članovi:

Inž. Ferdo Šega s. r., Uroš Nedeljković s. r., Milan A. Božić s. r., prof. Lojze Pavlič s. r., Dušan Popović s. r., Milinko R. Milutinović s. r., dr. Gavro Santo s. r.

NARODNA SKUPŠTINA
Kraljevine Jugoslavije
Odbor za molbe i žalbe
Br. 7084
20 februara 1934 god.
u Beogradu

NARODNOJ SKUPŠTINI

Odbor za molbe i žalbe Narodne skupštine, primio je preko Gospodina Pretsednika Narodne skupštine predlog zakona o izvanrednom priznanju godina državne službe Ceroviću Gavrilu, senatoru koji je Senat Kraljevine Jugoslavije usvojio na svome IV redovnom sastanku od 24 novembra 1933 godine. Proučivši kako sam zakonski predlog, tako i podneti materijal, na osnovu koga je ovaj zakonski predlog donet, Odbor ima čast predložiti Narodnoj skupštini da ovaj zakonski predlog izvoli usvojiti bez ikakvih izmena, onako kako je Senat Kraljevine Jugoslavije usvojio.

Za izvestioca Odbor je odredio g. Miloja Sokića.

Sekretar,
Živko Danilović s. r.

Potpretsednik,
Miloje M. Sokić s. r.

Članovi:

Inž. Ferdo Šega s. r., Uroš Nedeljković s. r., Milan A. Božić s. r., prof. Lojze Pavlič s. r., Dušan Popović s. r., Milinko R. Milutinović s. r., dr. Gavro Santo s. r.

INTERPELACIJA

Dr. Vjekoslava Miletića, narodnog poslanika, na Ministra socijalne politike i narodnog zdravlja o opterećivanju siromašnih pomoraca novim nametima u pogledu pomorskih knjižica.

Gospodine Ministre,

Pomorci u mom izbornome srezu uznemireni su Vašom naredbom od 31-XII-1933. god. St.broj 50651, kojom ste propisali, da se od svih mornara, koji se ukrcaju radi zaposlenja na sve brodove, koji ne saobraćaju u čisto lokalnoj vožnji u našim domaćim vodama, ima naplaćivati kontinentalna glavarina od 100.— dinara po osobi u korist iseljeničkoga fonda.

Ova naredba, u socijalnom pogledu, teško je pogodila najsiromašniji dio našega primorskoga stanovništva, naše mornare, koji, ne nalazeći na svojim otocima kod kuće nikakve druge zarade, prisiljeni su latiti se mučnoga rada na brodovima trgovačke mornarice, da bi, ploveći po svijetu, zaradili koru hljeba za sebe i za svoje neopskrbljene porodice.

Moj izborni srez je najsiromašniji dio našega primorja i svi moji izbornici žive isključivo od pomorstva i ribarstva. Budući da iseljeničtvo, koje je do sada ne samo prehranjivalo spomenuto područje, nego ga je i ekonomski podizao, danas preživljuje najtežu krizu. Baš zato ja sam tražio a i sada tražim, da se sprovede revizija pomorskih knjižica, te da se u prvom redu ove pomorske knjižice izdaju otočanima, jer su ovi rođeni pomorci i kako rekoh, danas opstanak otočana severnoga Jadrana zavisi jedino o što većem broju ukrcavanja pomoraca na parobrodima naše trgovačke mornarice.

Kada bi se sprovodila u život naredba Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, ona bi u buduće sasvim onemogućila da siromašni mornari dodu do ukrcanja.

Dobivanje pomorskih knjižica skopčano je i onako sa nemalim troškovima, kao: molbe, razna posvećenja, lječnički pregledi i svjedodžbe, nebrojna putovanja do raznih ureda i t. d.

U današnjim prilikama teško je sirotinji doći i do najnužnijega a po gotovo do gotovine i za nekoje sto dinara pretstavlja kapital.

Raspitivao sam se o ovoj naredbi kod nadležnih pomorskih vlasti, ali je njima do danas ista nepoznata i smatraju, da se ona ne može provesti bazirajući se na Zakon o iseljavanju, jer mornari dobivajući pomorsku mornarsku knjižicu ne dobivaju time pasoš

za iseljenje nego samo mogućnost da se ukrcaju na brod i oni ni u kom slučaju ne mogu pasti na teret iseljeničkog fonda.

Ako se desi slučaj da mornare treba iznimno vratiti iz inostrane luke u domovinu, ta dužnost pada ne na iseljenički fond, nego na brodovlasnika i to po zakonima koji vladaju od davnine, kao i po praksi koja se je uvijek sprovodila. U nijednom pak slučaju ne pada na teret mornara, čije su plate svedene upravo na minimum. Zato je neosnovana odluka Ministarstva socijalne politike i narodnog zdravlja, koja jednim teškim nametom taksira sve pomorce, umjesto da se eventualno taksiraju brodovlasnici, kao oni koji su odgovorni za povratak mornara iz inostranstva.

Kako čujem, razlog za ovu mjeru bili su nedavni slučajevi da su neki naši brodovlasnici zanemarili svoju dužnost prema svojim posadama i prepustili ih nezbrinute njihovoj sudbini u stranome svjetu. Ali baš ti slučajevi potvrđuju, da bi trebalo staviti neki namet za osiguranje mornara baš na brodovlasnike a ne na mornare.

Poznavajući današnje prilike i praksu, koja se je uvijek sprovodila u pitanjima ovakve vrste, kao i pozitivne zakone, koji postoje za osiguranje mornara u ovim slučajevima, ja sam slobodan upravit Vam slijedeće pitanje:

1. — Da li Vam je poznato, da će Vaša naredba o ubiranju glavarine od 100.— dinara od svakoga pomorca teško oštetiti pomorce i onemogućiti im ukrcavanje;

2. — Da li Vam je poznato da je ta naredba praktično neprovediva i da je u protuslovlju sa stalnom praksom koja se je uvijek vršila, te da je suvišna obzirom na pozitivne zakone koji postoje za osiguranje povratka mornara svojim kućama;

3. — Da li ste voljni da tu neprovedivu, nezakonitu i, što je najvažnije, nesocijalnu naredbu, koja teško pogada najsiromašnije mornare, povučete.

Beograd, 18 februara 1934. god.

Dr. Vjekoslav Miletić s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Ferde Šege, narodnog poslanika, na Ministra građevina o donošenju zakona o ovlašćenim inženjerima

Gospodine Ministre,

Ima tome već 10 godina, da se radi na donošenju Zakona o ovlašćenim inženjerima. Nacrt zakona dobio je konkretnu formu u jednom tekstu, koji je izraden u Ministarstvu građevina. Na tu osnovu dala su mišljenje sva ministarstva, koja su bilo u kojem obliku tangirana, tako da nema nikakove tehničke zapreke za predložene te osnove Narodnoj skupštini.

Držim, Gosp. Ministre, da nije potrebno, da Vam ističem preku potrebu da se taj Zakon doneše. Kada znademo da su zakonom regulisani odnosi i djelokrug gotovo svih staleža i zvanja. Stoga sam prisiljen da Vam putem interpelacije skrenem pažnju na ovaj predmet i to tim više što ste, Gospodine Ministre, prigodom posljednjeg Sveslavenskog inženjerskog kongresa ne samo pred našim inženjerima nego

i pred našim drugovima iz inozemstva svečano izjavili, da je Zakon potpuno gotov, a da se radi sada o predloženju u Skupštini.

Nije, međutim samo potreba staleža, da se taj Zakon donese, već je to i potreba i narodni interes. Poznata je stvar da još danas u 16 godini po opstanku naše narodne države veći dio tehničkih mjesta zauzimaju stranci kao stalni namještenici na osobito uticajnim mjestima, i sa izvanredno velikim dohodcima. No od toga broja dakako je veći broj stranih inženjera, koji dolaze u našu zemlju od zgrade do zgrade i budu uposleni kod naših privatnika, naših industrijskih preduzeća, pa čak i kod naših samoupravnih jedinica. Sve ovo događa se u času kada na stotine naših inženjera ne mogu sa svojim radom zaraditi niti za minimalnu egzistenciju, a drugi opet ne mogu uopće dobiti bilo kakovo uposlenje. Apstrahirajući socijalni momenat, ja moram ovdje naročito podoći, da i sa narodnog i gospodarskog gledišta ove prilike ne mogu se dalje trpjeti u interesu narodnog ponosa, odbrane naših granica i očuvanja naše valute.

Narodni interes traži, da ne smije ni jedan strani inženjer naći u našoj zemlji uposlenje sve dotle dok ima i jedan naš državljanin bez namještenja.

Narodna odbrana zemaljskih granica traži da ne može bez štetnih posljedica da ima uvida u naše prilike, našu industriju, naša postrojenja i naše odnose jedan stranac, koji još k tomu biva nagrađen, sve dotle dok mi za te poslove imademo već danas lijepi broj stručnjaka iz svih vrsta tehnike.

Napokon sa gledišta narodno-gospodarskog, držim da nije u interesu naše plaćevne bilanse, da silni

honorari za tehnički rad idu u inostranstvo, umjesto da te honorare uberu naši domaći sinovi, koji će našoj državi placati porez i koji će svoje zasluzbine trošiti u našoj zemlji. Da ilustriram današnju situaciju u ovom pogledu, ja ističem na pr. da jedna strana tehnička poslovnica odnosi godišnje oko pola miliona dinara čistoga na honorarima, a naši domaći inženjeri bi bili zadovoljni, da og toga imadu samo dva-deseti dio.

Sve ovo događa se samo zato, što nema zakonskog propisa kojim bi se ove stvari mogle spriječiti, a nedonošenjem Zakona o ovlaštenim inženjerima nanaša se direktna šteta i inženjerima i državi samoj i to moralna i materijalna.

Kada se znade, da se za svaki i najnezatniji zanat traži udovoljenje zakonskih propisa, da se za svaku djelatnost ljudi, pa ma kako ona bila jednostavna, traži kvalifikacija, onda ne razumijem ovo odgubljenje sa donošenjem Zakona o inženjerima.

Da bi se ovoj anomaliji stalo jednom na put, tražim, Gospodine Ministre, da mi u Narodnoj skupštini izvolite odgovoriti na ova pitanja:

1 — Je li stoji Vaša izjava na Sveslavenskom kongresu, da je osnova Zakona o ovlaštenim inženjerima gotova i da će u najkraće vrijeme biti predložena u Narodnoj skupštini na raspravu?

2 — Ako to stoji, koji su razlozi, da to do sada nije predano?

3 — Što kanite preduzeti, da se ovaj zakon čim skorije, a svakako u ovom proljetnom zasjedanju, predloži Narodnoj skupštini na daljnu raspravu?

Inž. Ferdo Šega s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Dr. Milana Metikoša, narodnog poslanika, na Pretsednika Ministarskog saveta o donošenju zakona o korupciji.

Gospodine Pretsedniče Ministarskog saveta, Krupna afera sa beglučkim obveznicama u Sarajevu pokazala je kako je korupcija zahvatila široke srazmere na svim stranama i po svim staležima i po svim nadležstvima. Najnovija otkrivena poreska afera u Zagrebu, pre nekoliko dana kod gradskog poreznog ureda, pokazuje da su i naše varoši pune teških korupcionaških afera. Na razne strane krađe se narodna i državna kao i opštinska imovina, nitko ne nosi odgovornost, a radi toga nastalo je teško uzrujanje u svim privrednim krugovima naše zemlje, pa treba da se o tome vodi računa. Gradske poreske uprave ubiru i državnu porezu, poznate su teške afere iz Novog Sada i raznih drugih varoši u našoj zemlji, a nitko radi tih teških afera nije pozvan na odgovornost niti u okviru propisa postojećeg krivičnog zakona. Krađe se ne samo ubrana i naplaćena poreza i sve razne druge naplaćene dažbine, koje svi privredni krugovi vrlo teško plaćaju u današnje teško doba, pa je potrebno da se odlučno stane na kraj takovom radu, a to može da bude samo onda ako se hitno donese zakon protiv korupciji. Taj

zakon treba da predvidi posebne teške kazne za sve i svakoga koji se je ogrešio o narodnu i državnu imovinu, ma bio on činovnik ili penzioner, ma bio on narodni poslanik, senator ili ministar, trgovac, industrijalac ili državni liferant, za sve krivice treba da se predvide teške kazne do kazne smrti na vešalima. Taj zakon treba da izuzetno ima retroaktivnu moć na sva dela korupcije unatrag 30 godina. Svako treba da se pozove na odgovornost koji se na nepravilan način obogatio na štetu narodne i državne imovine i sva tako pronađena imovina ima da se preda državi kao posledica kaznene presude. Zakon o korupciji treba da se hitno donese, da se u narodu povrati vera u pravdu i zakone, jer ovo što se danas događa, a što oseća svaki poreski obveznik ove zemlje, to se dalje snositi ne može. Na ljutu ranu — ljuta trava.

Pošto se opaža da su na sve strane pravljenе lažne bilanse i to kod preduzeća obvezanih za polaganje javnih računa u kojima su i direktori kao i namještenici razni stranci, čime se vrši utaja na prihodima države za par milijardi dinara svake godine,

to je potrebno da zakon o korupciji zahvati unatrag i sva takova preduzeća i sve njihove direktore, da svi dodu pod udar zakona o korupciji sa najtežim kaznama, jer je zemljoradnik, plaćajući pretešku porezu zemljarine, i naš mali trgovac i sitni zanatlija, plaćajući preteške poreze tečevine, potpuno iscrpen i uništen, a strani direktori i nameštenici po stranim preduzećima vrše utaju na štetu naše zemlje uz pomoć raznih finansijskih stručnjaka, koji im pomažu kod sastava bilansa, te se prihodi državni umanjuju na štetu naše zemlje, što se dalje trpiti ne sme.

Po raznim poreskim upravama namešteni su razni egzekutori koji prikraćuju državu na njenim prihodima, jer se sporazumevaju sa raznim poreskim obveznicima, većinom strancima, vršeći time takova dela za koja bi morali iskusiti tešku kaznu.

Pošto je zakon o korupciji vapaj napaćenog naroda Kraljevine Jugoslavije, to Vas molim da mi izvolite odgovoriti u Narodnoj skupštini usmeno:

1 — Je li Vam poznato kako svakodnevno izbijaju razne teške afere, utaje i prevare na porezu i raznim prihodima državnim i samoupravnim?

2 — Je li Vam poznato da je narod teško uznemiren radi mnogobrojnih afera sa utajama poreza i kada kanite predložiti Narodnoj skupštini zakonski predlog o korupciji?

3 — Koji su razlozi da vlada Nacionalne stranke do danas nije našla za potrebno da izradi zakonski predlog za progon dela korupcije i što kanite učiniti da se taj zakonski predlog što pre iznese pred Narodnu skupštinu, i da ima retroaktivnu snagu unatrag 30 godina?

Izvolite, Gospodine Predsedniče Ministarskog saveta, primiti uverenje o mom poštovanju.
Beograd, 20 februara 1934 god.

Dr. Milan Metikoš s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Dr. Milana Metikoša, narodnog poslanika, na Ministra finansija o niskim cenama za otkup duvana.

Gospodine Ministre,

U Srezu aleksinačkom i moravskom, banovine Moravske, prilikom održanih zborova u narodu ustanovili smo, da se narodu plaća za otkup duvana po dinar i po od kilograma, dočim se taj isti duvan prodaje preko državne monopolske uprave našim potrošačima po 150 — 250 dinara od kilograma. Narod je uzrujan radi te tako niske otkupne cene kada se znade koliko mora zemljoradnik da obraduje zemlju radi kulture duvana te kada se znade da suša i ostale nepogode čine mnoge smetnje u razvoju duhana. To ogorčenje naroda je u tako velikim razmerama, da o njemu treba da vodi računa državna monopolska uprava, jer ona nije privatna ustanova, da smije iscrpljivati i narodnu snagu i strpljenje zemljoradnika proizvođača duvana. Pošto se može da plaća a i pravedno je da se plaća odgovarajuća cena za otkup duvana, jer je narod danas radi pada cena svih seljačkih proizvoda u teškim prilikama, to se mora to pitanje da pravedno reši. Našli smo ženu udovicu sa mnogo još nezbrinute dece, da je presudena za manjak duvana za količinu od 37 kg. sa kaznom od 28.000 dinara, a organi koji preuzimaju duvan nisu uzeli u račun slabije vrste duvana koje su predane u većoj količini, kao da ta sirota žena može da odgovara i za posledice koje su uzrokovane na prihodu duvana radi loših vremenskih prilika. Imali smo slučaj čoveka koji je presuđen preko 12.000 dinara radi manjka duvana od 16 kg. u listu, a on je predao furde za 20 kg. više, jer stovarište duvana traži duvan u kalupu dok istovremeno za svaki kilogram duvana plaća državna monopolska uprava samo po 150.— dinara od kg. Marinko Brkić iz Prčilovice predao je oko 60 kg. duvana i trebao je da primi 75 dinara, ali su ga kaznili za neki manjak na duvanu sa 80 din., pa prema tome potpuno je predao duvan a povrli toga je morao da plati diferenciju za kaznu. Na takav način ako se nastavi rad i iskorišćavanje naše narodne seljčke snage ne treba

se čuditi, ako će još u većim razmerama da nastupi šverc sa duvanom, a time se ne samo slabe prihodi državnih monopola nego se sa teškim kaznama i globama narod uzrujava bez ikakve potrebe. Kada monopolska uprava sada plaća proizvođačima duvana po dinar i po od kilograma a prodaje ga u najmanju ruku po 150.— dinara kg., onda je potrebno da se zahvati u interesu proizvođača, da monopolska uprava dignu cenu kod otkupa duvana barem na 15 dinara od kilograma. Dosta je i za monopolsku upravu ako na duvanu zaradi deset puta više od cene koju plati proizvođaču, svom siromašnom zemljoradniku. Tada će sve zalihe duhana od proizvođača sigurno stizati u monopolska stovarišta a neće se narod kažnjavati sa teškim kaznama koje u današnje doba samo povećavaju uzrujanje u narodu.

Molim Vas, Gospodine Ministre, da mi izvolite u Narodnoj skupštini usmeno odgovoriti:

1 — Je li Vam poznato da se sadiocima duvana plaća otkupna cena po dinar i pedeset para od kilograma, premda se taj isti duvan preko monopolske uprave prodaje uz najnižu cenu od 150 dinara po kilogramu?

2 — Što kanite odrediti da državna monopolska uprava povisi otkupnu cenu duvana barem na 15 dinara od kilograma kod otkupa od proizvođača?

3 — Jeste li voljni odrediti da se prevelike kazne nametnute narodu, proizvođačima duvana, radi manjka duvana, otpišu jednom odredbom u finansijskom zakonu za godinu 1934/35?

Izvolite, Gospodine Ministre, primiti uverenje o mom osobitom poštovanju.

Beograd, 20. II 1934 god.

Dr. Milan Metikoš s. r.
narodni poslanik

INTERPELACIJA

Dr. Milana Metikoša, narodnog poslanika, na Ministra unutrašnjih poslova o kažnjavanju Luke Vrzića iz Malih Zdenaca.

Gospodine Ministre,

U srezu Grubišnopolje, Savska banovina, radi na organizaciji Jugoslovenske narodne stranke ispravan naš građanin Luka Vrzić iz Malih Zdenaca. Isti čovek kao vredan narodni poslanik brinuo je da se spreči izrabljivanje seljaka kod kupovanja mleka, pa je organizovao mlekarske zadruge po selima. Poznato je javnosti, da je zagrebačka štampa oštro kritikovala nedavno rad prekupaca mleka, koji daju seljacima po 50 para za litru, a prodaju mleko u varoši po 2,50—3 dinara od litre na štetu potrošača varošana i na štetu seljaka proizvođača. Radi toga je opravdano da se seljački narod u ovim teškim prilikama organizuje u mlekarske zadruge i svatko ko radi na tome, treba da se od vlasti pomaže, a ne da ga se progoni i kažnjava. Treba uvažiti da je sin Luke Vrzića vredan sokolski radnik, pa je prema tome jasno da ta porodica radi u nacionalnom pogledu samo ono, što je dobro i korisno za narod.

Toga vrednog radnika na narodnoj njivi, Luku Vrzića, uhapsili su žandarmi i vezanoga doterali u sresko načelstvo, pešice na desetine kilometara i tada je sreski načelnik njega presudio na 30 dana zatvora ili da plati globu od 5.000 dinara. Odmah ga je zadržao u zatvoru po presudi bez odgovodne moći. Treba uvažiti da je radi toga hapšenja toga uvaženoga narodnog radnika nastalo teško neraspoloženje u narodu, poslani su

iz naroda brzojavi i Banu g. dr. Peroviću u Zagreb u znak protesta protiv takvoga rada sreskog načelstva, ali Luka Vrzić sedi u zatvoru, a da nije imao pravo na žalbu protiv nepravedne presude, jer žalba nakon svesene presude i nije žalba.

Pošto policijski organi po raznim srezovima već i u Slavoniji primenjuju metode kakove su uobičajene bile do sada samo u Lici, a pošto te metode nisu potrebne u današnje teško doba, kada je narod radi teških prilika i onako u velikom uzbuđenju, to sam slobodan da Vas umolim, Gospodine Ministre, da mi izvolite u Narodnoj skupštini usmeno odgovorite:

1 — Je li Vam poznato da je videni član Jugoslovenske narodne stranke g. Luka Vrzić iz Malih Zdenaca, Srez grubiško - poljski na dan 13 - II - 1934 godine vezan u lance, doteran pešice do Sreza grubišnopoljskog i tamo presuden na mesec dana zatvora, te da sedi u zatvoru, a da nikakovu krivicu počinio nije?

2 — Što kanite odrediti da se policijski organi upute na zakonito i obzirno postupanje sa ljudima iz naroda, koji zbrinjavaju narodnu brigu, a napose u privrednom pogledu?

Izvolite, Gospodine Ministre, primiti uverenje o mom poštovanju.

Beograd, 20 II 1934 god.

Dr. Milan Metikoš s. r.
narodni poslanik

